

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING - KULTURMILJÖ

GRIMSTA 1:2, SOLLEFTEGATAN RÅCKSTA

Samrådshandling Dnr 2020-06528

Granskningshandling 2023-05-23

**Grimsta 1:2 Solleftegatan
Räcksta**

Miljökonsekvensbeskrivning - Kulturmiljö

Samrådshandling Dnr 2020-06528

Beställare: Wallenstam AB

Datum: GRANSKNINGSHANDLING 2023-05-23

Reichmann Antikvarier AB

Ekensbergsvägen 75 169 31 SOLNA

Tel: 08-734 07 90

E-post: postmaster@reichmann.se

Utförd av: Claes Reichmann, ansvarig/handläggare,
sakkunnig kulturvärden K, Martina Berglund, biträ-
dande handläggare, sakkunnig kulturvärden K

Extern kvalitetsgranskning: Anna Carver Tyréns

Omslagsfoto: T v Vy mot planområdet från
Njurundagatan, oktober 2021. T h Illustration över
föreslagen bebyggelse, Andersson Arfwedson
arkitekter AB.

INNEHÅLLS- FÖRTECKNING

Sammanfattning	4	Nulägesbeskrivning	18
Beskrivning och konsekvens	4	Planområdet	18
Kumulativa effekter	4	Lamellhus på Solleftegatan/ Nordingrågatan	21
		Radhus på Långseleringen	22
Inledning	5	Övriga radhus och villor	23
Bakgrund	5	Utveckling och förändring Vällingby-Råcksta	24
Syfte	5		
Planprocessen och Miljökonsekvensbeskrivning	5		
		Alternativredovisning	26
Metod och process	6	Alternativ med radhus	26
Metod	6		
Bedömningskala -matris	6	Planförslaget	28
		Flerfamiljshus	28
Avgränsning	7	Planförslagets gröna innehåll	30
Saklig avgränsning	7		
Tidsmässig avgränsning	7	Miljökonsekvenser av Nollalternativet	31
Geografisk avgränsning	7		
		Miljökonsekvenser av Planförslaget	32
Bedömningsgrunder	8		
Riksintresse för kulturmiljövården	8	Samlad bedömning	42
Riksintresseområde för kulturmiljövården	8	Miljöaspekten - kulturmiljö	42
Förhållningssätt till riksintresset	8	Kumulativa effekter	42
Stockholms byggnadsordning	8	Konsekvenser för riksintressets uttryck	43
Fornlämningar	8	Kontrollfrågor enligt RAÄ "Handbok"	44
Kulturhistoriskt värdefullt område - Stadsmuseet	8		
Övergripande kulturmiljövården	9	Måluppfyllelse	45
		Avstämning mot de nationella miljömålen	45
Historik	10	Avstämning mot kommunala planunderlag	45
ABC-staden	10		
Råcksta	10	Förslag på uppföljning och åtgärder	46
Långseleringen	11	Fortsatt arbete	46
Radhus och villor	11		
Lamellhusen	11	Referenser	47
Planområdet/grönområdet	12	Arkiv	47
Gällande detaljplan	14	Källor och litteratur	47
Ursprunglig planstruktur	15	Internet	47
Olika utformning av förgårdsmark	17		

Samtliga fotografier är tagna av Reichmann Antikvarier AB, där ej annat anges.

SAMMANFATTNING

Beskrivning och konsekvens

Tre långsträckta huskroppar föreslås i en skogsbevuxen norrsluttning med entréer och förgårdsmark mot matargatan Solleftegatan. På höjden ovanför ligger Långseleringen med ursprunglig radhusbebyggelse. Det gröna innehållet i miljön reduceras men sparas i slutningsläget mot Långseleringen samt mellan de nya huskropparna.

De tre lamellhusbyggnaderna har fyra bostadsvåningar samt underliggande källare med garage och förråd.

Planförslaget är väl avgränsat och avläsbart men medför en förändring vilket påverkar läsbarheten av den ursprungliga planens innehåll.

Planförslaget inordnar sig i en kategori av andra kompletteringar vad gäller närhet till matargator och gruppering av byggnader. En avvikelse vad gäller större volym i jämförelse med befintlig bebyggelse utgör påverkan på miljön. Den arkitektoniska kvaliteten bedöms som hög.

Planförslaget försvårar läsbarheten och i viss mån tydligheten av den ursprungliga planen. Samtidigt uppvisar riksintresset en rik variation av ursprungliga lösningar med bostadsbebyggelse där det även förekommer entréer och utfarter mot matargator. Planförslaget är ett modernt tillskott men i detta avseende inte strukturellt främmande.

De centrala värdena med gröna parkstråk och bostadsgator dominerar stort och utgör generellt mycket välbevarade miljöer.

Kumulativa effekter

Förslaget utgör ett tillskott av bostäder tydligt beläget inom riksintressets bostadszon. ABC-stadens struktur och innehåll påverkas därför inte och ingen risk för kumulativa effekter bedöms föreligga.

Inom riksintresseområdet finns på samma sätt exempel på kompletterande bostadsbebyggelse från olika decennium. Dessa är spridda över riksintresseområdet och har vissa gemensamma drag. De kompletterande bostadsområdena finns grupperade längst matargator och i närheten av huvudleder och är lätt avläsbara. Planförslaget inordnar sig på samma sätt i denna struktur av kompletteringar.

Kontrollfrågor enligt riksantikvarieämbetets "Handbok"

Vad försvinner och vad tillkommer?

En skogsbevuxen norrsluttning mellan matargatan Solleftegatan och lokalgatan Långseleringen påverkas i och med uppförandet av tre långsträckta huskroppar med underliggande källare.

Ett mellanrum i planen bestående av höga träd och tät buskvegetation försvinner.

Tre lamellhusbyggnader med fyra bostadsvåningar tillkommer.

Är påverkan visuell eller funktionell?

Förslagets påverkan är i huvudsak visuell men även av viss funktionell art. Naturmarken med trädridån i den branta sluttningen fungerar avskärmande mellan bebyggelseområden. Marken kan även beträdas som otuktad naturmark men av mindre värde.

De föreslagna byggnaderna är förlagda enkelsidigt längs en matargata och påverkar siktlinjer och samband mot en zon av miljön som har befintlig bebyggelse av liknande typ, lamellhus, och har karaktären av samlad bebyggelse.

Den andra sidan om Solleftegatan har lägre bebyggelse som är mera spridd och av mindre skala. Siktlinjer och samband påverkas av den nya bebyggelsen men bedöms vara identifierbar och inte påverkar läsbarheten i respektive zon.

Är påverkan direkt eller indirekt?

Påverkan är direkt genom att ett skogsparti minskar i omfattning och tre nya byggnader tillkommer.

Är påverkan tillfällig eller bestående?

Påverkan är bestående.

Vilka egenskaper påverkas?

De inramande och separerande egenskaperna som träden och den täta buskvegetationen i sluttningen har påverkas.

De tillkommande byggnaderna medför att denna del av Solleftegatan inte upplevs som ursprunglig och autentisk från 1950-talet.

En matargatan förses med bebyggelse med angöringar och entréer vilket avviker från en av den ursprungliga stadsplanens grammatik. Även om det förekommer ursprungliga avvikelser från grundstrukturen i andra delar av riksintresset påverkas här en aspekt av planens tydlighet och läsbarhet.

Hur påverkas miljöns värde?

Miljöns värde försvagas med avseende på den ursprungliga planens tydlighet och läsbarhet. Sambandet matargata, bostadsentréer och trafikdifferentieringen i Räcksta försvagas.

Planens gröna innehåll reduceras vilket försvagar variationen, inramningen och separeringen av olika områden i planen.

INLEDNING

Bakgrund

Stockholms stad har påbörjat arbete med ny detaljplan med ny bebyggelse i form av tre grupperade flerfamiljshus inom befintlig detaljplan Grimsta 1:2 och stadsdelen Räcksta. Området som föreslås för ny bebyggelse ligger i ett tidigare obebyggt skogsparti invid Solleftegatan i Räcksta. Den föreslagna nya detaljplanen ligger inom riksintresseområdet Vällingby-Räcksta AB120.

Riksantikvarieämbetet meddelade en reviderad beskrivning av riksintresset Vällingby-Räcksta AB120 den 2022-09-27 (Dnr RAÄ-2022-1742). Revideringen innebär förtydliganden av motiveringen samt en utökad och kompletterad text med avseende på uttrycken för riksintresset.

Syfte

En MKB innefattar analys och bedömning av konsekvenser av en planerad markanvändning och dess inverkan på miljö, hälsa och hushållning med naturresurser.

Arbetet med MKB: n ska integreras med den övriga planeringsprocessen så att konflikter mellan olika intressen tidigt kan identifieras och så att möjligheter att finna miljöanpassade lösningar ökar.

Enligt 6 kap. 11 § miljöbalken är syftet med en miljöbedömning ”att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas”.

Planprocessen och Miljökonsekvensbeskrivning

Planprocessen från planbeställning tills det att en detaljplan vinner laga kraft innefattar en rad steg. Detaljplanen för Solleftegatan befinner sig nu i granskningsskedet. Under samrådtiden (dec 2021-feb 2022) har det funnits möjlighet för både allmänhet och berörda myndigheter att lämna synpunkter på planhandlingar.

Planförslaget har remitterats till berörda myndigheter, sakägare och andra berörda parter. Inkomna synpunkter är sammanställda i en så kallad samrådsredogörelse (dat. 2022-05-19) i vilken synpunkter på detaljplan är redovisade tillsammans med svar på varför en synpunkt beaktats eller inte. Här framgår att bearbetningar ska ske med avseende på bl.a kulturmiljön samt att stadsbyggnadskontoret ska ta fram en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) för kulturmiljön, föreliggande handling.

Efter genomfört samråd har planförslag reviderats och ändrats utifrån behov och inkomna synpunkter. Därefter ska planprocessen och planen med tillhörande MKB hållas tillgänglig för så kallad granskning. Även under granskningstiden finns möjlighet att lämna skriftliga synpunkter på planen och planförslag och MKB kan återigen komma att revideras.

Det ursprungliga planförslag som gick ut på samråd kan komma att justeras i två steg innan dess att den slutliga detaljplanen går för antagande av kommunfullmäktige.

Föreslaget utredningsområde markerat med röd oval ring. Vyer som studeras markerade med röda pilar. Källa: http://kartor.stockholm.se/bios/dpwebmap/cust_sth/kul/klassificering/

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING - KULTURMILJÖ

Viktigt att notera är att denna handling utgör en förhandsbedömning av konsekvenserna för riksintresset. Det är alltid Länsstyrelsen som gör den slutliga bedömningen med avseende på om risk för påtaglig skada föreligger.

METOD OCH PROCESS

Metod

Utgångspunkten för arbetets analyser och värderingar är "Rapport från Riksantikvarieämbetet. Plattform - Kulturhistorisk värdering och urval. Grundläggande förhållningssätt för arbete med att definiera, värdera, prioritera och utveckla kulturarvet, 2015-01-19". Även Riksantikvarieämbetets handbok för arbeten med riksintressen från år 2014 är här av central betydelse. Kulturmiljöns läsbarhet och hur miljön fortsättningsvis kommer att förmedla det riksintressanta sammanhanget och det som ligger till grund för utpekandet studeras.

KUNSKAPSUNDERLAG

Riksantikvarieämbetets beslut med formulerade motiv och aspekter beträffande riksintresset tillsammans med Länsstyrelsens kompletterande förklaringsstexter utgör utgångspunkten i kunskapsunderlaget. Förarbetena inför planförslaget utgör också värdefull information samt Stockholms stads ursprungliga plan med tillhörande planbeskrivning. Stadsplanedirektör Sven Markelius har även i Byggmästaren 1956 förtydligat intentionerna med planen och tankarna bakom genomförandet.

Bedömningskala -matris

Bedömningen av miljökonsekvenserna till följd av förslaget till den nya detaljplanens genomförande har utgått från det berörda områdets förutsättningar och värden samt bedömd omfattning av störningen eller ingreppet (effekten). Om en aspekt i ett område med stort värde avseende aktuell aspekt störs i stor omfattning innebär det stora negativa konsekvenser medan en li-

ten störning på ett område med litet värde innebär små negativa konsekvenser. Positiva konsekvenser kan uppstå om inverkan på ett område är positiv. För aspekten kulturmiljö är positiva effekter definierat som effekter som direkt eller på sikt förstärker kulturvärdena och ökar läsbarheten av de värdebärande berättelserna som identifierats inom kulturmiljön, och därmed ger positiv konsekvens.

Områden med stora värden är till exempel riksintressen, som i detta fall. Uttrycken för riksintresset, formulerade i riksintressebeskrivningen, utgör utgångspunkten för bedömd omfattning av störningen eller ingreppet (effekten). Egenskaperna och företeelserna beskrivna i "uttrycken" kan då generellt sägas motsvara höga värden.

Områdets storlek och komplexitet medför att ett beskrivet "uttryck" kan ha olika stor relevans för det faktiska värdet inom undersökningsområdet. Denna viktning och definition motiveras och förklaras under respektive bedömningspunkt.

För att tydliggöra och illustrera konsekvenserna i respektive del används en bedömningsmatris med "Värde-Effekt och Konsekvens". I matrisen är konsekvensnivåerna kulörkodade:

- Mycket stor-stor (röd)
- Måttlig-stor (orange)
- Måttlig (gul)
- Liten- måttlig (rosa)
- Liten (vit/ljusgul)
- Positiv (grön)

För en sammanvägd konsekvens av påverkan på riksintresset utförs även en sammanställning i tabellform.

I Riksantikvarieämbetets handbok för arbeten med riksintressen finns ett antal kontrollfrågor vars svar ger information till en placering i en grafisk modell.

Områdets värden kommer att	Förändring						
	fördas	förökas	förstärkas	förbli oförändrade	försvagas	försvansas	försvinna
Innebörd	förbättring			neutral påverkan	skada	påtaglig skada	
Förhållningssätt	Inspirera - stärka			Hänsyn	Hindra - lindra	Ej tillätligt	
	Berika			Bruka varsamt	Minimera skadan	Undvika skadan	

Ovan: Bedömning enligt Riksantikvarieämbetets handbok avseende förändringens påverkan på riksintresse för kulturmiljövärden.

Nedan: Bedömningsmatris med Värde-Effekt=Konsekvens

Intressets värde	Effekt (beroende av omfattning och varaktighet)			
	Mycket negativ effekt	Måttligt negativ effekt	Liten negativ effekt	Positiv effekt
Högt värde	Mycket stor-stor konsekvens	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Måttligt värde	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Lågt värde	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Liten konsekvens	Positiv konsekvens

AVGRÄNSNING

Inom ramen för en miljöbedömning ska innehållet i MKB:n avgränsas och fokusera på de faktorer som kan leda till betydande miljöpåverkan.

Saklig avgränsning

Arbetet sker med utgångspunkt från det avgränsningssamråd som genomfördes med länsstyrelsen i augusti 2022. I samrådet framställdes en lista på punkter som beskriver väsentliga uttryck inom riksintressemiljön om ska prövas mot planförslagets innehåll. En geografisk avgränsning av närområdet kring planförslaget presenterades där aktuella aspekter på miljön kan studeras. Länsstyrelsen poängterade även att planstrukturen inom detaljplaneområdet ska ställas i relation till strukturen i hela riksintresseområdet.

Fem vypunkter har valts ut med jämförande illustrationer producerade av Andersson Arfwedsson arkitekter.

PUNKTER HÄMTADE FRÅN AVGRÄNSNINGSSAMRÅDET

- Riksintressets planstruktur med trafikdifferentiering, placering av matargator, lokalgator, kollektivtrafik och gång och cykelvägar.
- Parkstråkens relation till bebyggelsen, placering och utnyttjande
- Hustypernas utbredning, lamellhus, radhus och småhus
- Hustypernas placering i landskapet, topografins utnyttjande
- Hustypernas gestaltning och karaktäristik

Punkterna bedöms innefatta och belysa aktuella uttryck för riksintresset.

Tidsmässig avgränsning

Bedömningen av miljökonsekvenser har skett utifrån den tidshorisont då detaljplanen är genomförd vilket bedöms vara år 2030.

Geografisk avgränsning

Bedömningen beaktar i huvudsak den påverkan som detaljplaneförslaget ger upphov till inom planområdet (se illustration sida 5, ovan).

Vid avgränsningssamrådet var länsstyrelsen tydliga med att bedömningen även skulle ställas i relation till innehållet i riksintresset som helhet. Detta gällde i synnerhet konsekvenserna på riksintressets planstruktur med matargator och trafikseparering. Ett särskilt fokus har därför lagts på att hitta belysande referenser inom riksintresseområdet som även har relevans för planområdet.

Riksintresset Råcksta-Vällingby finns inom den blå linjen liksom det kulturhistoriskt värdefulla området markerad av grön linje. Källa: www.stockholm.se//klassificering,

Infälld karta anger fornlämningens placering samt streckad oval aner undersökningsområdet Källa: www.raa.se//fornsok

BEDÖMNINGSGRUNDER

Riksintresse för kulturmiljövården enligt miljöbalken

Enligt 3 kap 6 § miljöbalken ska mark- och vattenområden och den fysiska miljön i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada dessa miljöer.

För områden av riksintresse för kulturmiljövården finns beskrivningar av de uttryck som utgör grunden för riksintresseanspråket och riksintressets läsbarhet. Om något av uttrycken försvinner, försvagas eller kraftigt skadas, kan kulturmiljöns läsbarhet försvåras. Enligt miljöbalken ska riksintressena skyddas från påtaglig skada. I bedömningen av vad som är påtaglig skada på kulturmiljövården utgår man från kulturmiljöns läsbarhet.

Om en åtgärd permanent eller tillfälligt medför att riksintressets sammanhang eller karaktär skadas på sådant vis att det inte längre går att uppleva och utläsa historien får inte åtgärden vidtas. Bedömningen av miljökonsekvenserna till följd av förslaget till den nya detaljplanens genomförande har utgått från det berörda områdets förutsättningar och värden.

Riksintresseområde för kulturmiljövården, Vällingby-Räcksta AB 120

Räcksta ligger inom riksintresseområde för kulturmiljövården; Vällingby (AB 120). Motivering och uttryck för riksintresset som helhet enligt Riksantikvarieämbetets revidering 2022 lyder:

MOTIVERING:

Efterkrigstidens ideala förortsmiljö anlagd längs tunnelbanan på grundval av idén om ABC-strukturen (Arbete-Bostad-Centrum). Förebild för planering, gestaltning och socialt program för bostadsområden i Sverige och internationellt, som innebar en blandad befolkning och lättillgänglighet, som också skulle skapa en rationell verklighet för arbetande kvinnor. (Stadsmiljö; förort, bostadsområde)

UTTRYCK FÖR RIKSINTRESSET:

- Gatu- och tomtstrukturen så som den byggdes ut under 1950-talet och in på 1960-talet, med trafikdifferentiering, zonindelning, grannskapsenheter och anpassning till topografi och natur.
- Centrumdelen med låg bebyggelse, torg, gågator, affärer, service och gemensamma anläggningar.
- Vällingby torgs öppna yta och form samt anslutande trappor.
- De individuellt utformade byggnadernas framträdande roll vid torget, såsom kyrkan, kulturhuset
- Trappan och biografen Fontänen.
- Centrumområdets trädplanteringar, markbehandling och murar samt 1950-talets ljusreklam.
- De utanför Vällingby centrum belägna zonerna med bostäder och arbetsplatser.
- De höga punkthusen, framförallt koncentrerade i närheten av tunnelbanestationerna och annars som solitärer.
- Områden med lägre flerbostadshus, så som lameller och punkthus, och radhus och småhusbebyggelse i avskiljbara grupper placerade längst ut i området.

- Den enhetliga skalan i varje bebyggelsegrupp.
- Den tidstypiska utformningen av fasader, portar, tak och fönster. De arkitektoniska detaljernas färg, material, ytskiktsskikt, dimensioner och skala.
- Den stora förekomsten av grönska, grönytor och topografiska nivåskillnader som ramar in och separerar olika delar från varandra.
- Större parkytor koncentrerade till dalgångarna.
- Parklekarna och plaskdammarna, skolorna, idrottsanläggningarna.
- Arbetsplatserna för småindustri och handel längs Jämtlandsgatan.
- Vattenfalls stora, före detta, kontorskomplex i Räcksta, med Räcksta gård som en integrerad del

Förhållningssätt till riksintresset enligt gällande Översiktsplan (2018)

I en bilaga till översiktsplanen beskrivs riksintressena och stadens förhållningssätt till dessa. Här sägs att Vällingby-Räcksta har en klart avläsbar struktur med bebyggelse i tydligt definierade grupper med enhetlig karaktär.

Man hänvisar också till Riksantikvarieämbetets handbok gällande riksintresseområden som poängterar att ett område som kännetecknas av en helhet från en och samma tidsperiod är mer känslig för skada än ett område som ger uttryck för en process och förändras över tid. Det anses därför extra viktigt i Vällingby-Räcksta att klara balansgången mellan bevarande och utveckling genom ett medvetet förhållningssätt.

Det gäller att anpassa kompletteringsbebyggelsen så att den till volym, placering och uttryck inte bryter strukturen med de enhetliga bebyggelsegrupperna. Nya tillägg i stadsdelen ska ha samma höga kvalitet på utformningen som ursprungsbebyggelsen.

Här måste framhållas att översiktsplanens texter förhåller sig till den tidigare gällande motiveringen och uttrycket av riksintresset där den nu gällande texten är mer detaljerad och t.ex. även beskriver områdets gröna innehåll som ett uttryck.

Stockholms byggnadsordning

I den nyligen utgivna byggnadsordningen för Stockholms stad finns ett kapitel som beskriver tunnelbanestaden och dess karaktär. Vällingby-Räcksta ingår i denna del.

Här finns tydliga vägledningar om vilka hänsyn och målsättningar som ska finnas i det fortsatta arbetet med förnyelse och bevarande.

Fornlämningar

Inom det aktuella området finns en skövrig kulturhistorisk lämning i form av ett röse från bronsåldern (RAÄ Spånga 12:1), beläget centralt i parkområdet inringat av Långseleringen. Planförslaget påverkar inte fornlämningen. (Se illustration sid 7 ovan)

Kulturhistoriskt värdefullt område - Stadsmuseet

Det aktuella området ligger inom ett kulturhistoriskt värdefullt område utpekade av Stockholms stadsmuseum. Gränsen för det utpekade området sammanfaller i detta fall med gränserna för riksintresset.

Övergripande kulturmiljövärden

I en kulturmiljöanalys för Grimsta 1:2, från 2018 (Reichmann antikvarier AB) beskrivs de övergripande kulturvärdena inom området.

SAMHÄLLSHISTORISKT VÄRDE

Stadsdelen Räcksta är den första och en del av det numera välkända begreppet ABC-stad och tillkommen samtidigt som intilliggande Vällingby. Områdets välbevarade struktur med lamellhus, punkthus och radhus som övergår i villaområden förbundna med grönytor, är konsekvent genomförd enligt den ursprungliga planen.

Denna struktur tillsammans med trafiksepareringen och service på bekvämt avstånd berättar om 1950-talets folkhemsbygge där en blandad befolkning skulle bo tillsammans och om hur man ville skapa en rationell miljö för arbetande kvinnor.

Radhusen på Långseleringen uppfördes ursprungligen som hyreshus och utgör ett dokument över den då rådande bostadspolitik som medgav ett marknära boende även för hyresgäster.

Radhusen och villorna som uppfördes genom Stockholms stads Småstugebyrås försorg utgör även de ett samhällshistoriskt värde. Här skapades möjlighet för arbetare och lägre tjänstemän att skaffa sig en egen bostad utan kontantinsats men delvis genom eget arbete. De olika typhusen följer tidens ideal med en enkel och anspråkslös utformning.

ARKITEKTURHISTORISKT VÄRDE

Räcksta är en mycket väl sammanhållen stadsdel till allra största delen tillkommen under 1950-talets första hälft. Områdets terränganpassade utformning med sparad naturmark som inramar gröna parkstråk och bevarad mellan bebyggelsegrupper berättar om dåtidens planeringsideal. Den konsekvent utförda bebyggelsen är genomgående typisk för 1950-talet såväl till sin form och volym som arkitektoniska utformning genom material, kulörer och detaljer.

Lamellhusens meanderformade planstruktur, utformad av Stockholms stads stadsbyggnadsdirektör Sven Markelius, en av landet mest namnkunnige arkitekter, var den första i sitt slag i Sverige och fick stor genomslagskraft med flera efterföljare.

Nordingrågatans lamellhus hänger planmässigt samman med grannkvarteren i det större lamellhusområde som även innehåller Räcksta centrum. Byggnaderna har en tidstypisk och sparsmakad utformning samt bevarar trots vissa mindre förändringar sin ursprungliga arkitektur.

ARKITEKTONISKA VÄRDEN

Inom området finns återkommande arkitektoniska drag och detaljer med små variationer på samma tema som visuellt binder ihop bebyggelsen. Byggnadernas putsade fasader med färgsättning i jordnära kulörer tillsammans med de tegelklädda sadeltaken, indragna balkonger och välbevarade originaldetaljer ger en harmonisk och sammanhållen verkan i hela området.

Långseleringens radhus är mycket välgestaltade där den ursprungliga, genomtänkta och varierande färgsättningen och detaljrikedomen bidrar till hela områdets särprägel.

MILJÖSKAPANDE VÄRDEN

Områdets miljöskapande värden bärs framför allt av det böljande landskapet som växlar mellan höjder och dalstråk och som ger en växelverkan mellan öppna ytor och mer stängda rumsligheter. De långsträckta lamellhusen i tre våningar med sina arkader skapar både sammanhållna gaturum och avskilda mindre rum genom de parkvända gårdarna. Även radhusen på Långseleringen utgör en välbevarad och sammanhållen miljö.

De sparade naturmarksområdena med bl a gamla ekar och tallar ger en historisk dimension som också berättar om platsens förutsättningar då området började byggas.

HISTORIK

ABC-staden

Tillsammans med Vällingby utgör Råcksta ett av de viktigaste bidragen till efterkrigstidens stadsbyggnadskonst. En central tanke med uppförandet av Vällingby-Råcksta var den så kallade ABC-staden, en ny typ av förort där arbete, bostäder och centrum skulle erbjudas i samma område.

Planen var att ett stort antal arbetsplatser skulle erbjudas lokalt för att minimera arbetspendlingen till innerstaden, dit man dock smidigt tog sig med tunnelbanan. Vattenfall etablerade sig i Råcksta och de stora lamellhusen intill Råcksta gård uppfördes 1958-64 efter ritningar av arkitekt Sven Danielson. I Råcksta kom också en rad småindustrier att etableras längs Jämtlandsgatan och Bergslagsvägen i form av bl a kontor och bilhallar, liksom tunnelbanans bangårdsområde med verkstadshallar som alla skapade nya arbetstillfällen.

I Råcksta placerades också Vällingbyskolan som byggdes 1952-53 efter ritningar av arkitekten Helge Zimdahl. I stadsdelens östra del finns Råcksta sjukhem (Koppargården) och äldreboende, numera hem för flyktingfamiljer, som ritades av arkitekt Erwin Pütsep 1971.

Principen ABC-stad kom att bli känd i stora delar av världen och alltså sedan uppförandet har ett stort antal intresserade människor varit på studiebesök i stadsdelen.

Råcksta

Historiken kring Råcksta är i huvudsak hämtad från boken "Stockholm utanför tullarna – nittiosju stadsdelar i ytterstaden".

Råcksta planerades samtidigt som Vällingby och den stora generalplanen för området antogs 1950. Under de närmast följande åren utarbetades fem detaljplaner för Råcksta av arkitekterna Carl-Fredrik Ahlberg, Göran Sidenbladh och Hans Uddenberg under ledning av stadsbyggnadsdirektör Sven Markelius. I arbetet deltog också Jon Höjer, Bertil Karlén och Josef Stäck.

Man planerade för att "stor-centrum" i Vällingby där ett flertal förorter skulle verka tillsammans: Vällingby, Råcksta, Johannelund (Vinsta), Grimsta, Hässelby gård och Hässelby strand. Råcksta och Vällingby planerades tillsammans där Vällingby utgjorde kärnan för att sedan omges med stora gröna ytor för rekreation och idrott och därefter olika typer av bostäder med lokala centra och villor längst ut. Råckstas stadsdelsgräns mot Vällingby går längs Vällingbyvägen i väster medan Råckstavägen utgör dess östra gräns.

Råcksta gård är den sista kvarvarande resten från Råckstas äldsta historia som sträcker sig bakåt till 1300-talet. Endast mangårdsbyggnaden sparades då Vattenfall byggde sina kontorshus på gårdens mark vid slutet av 1950-talet.

Råcksta från ovan 1957. Källa: Stockholms stadsmuseum.

Råcksta 1954 vy mot öster. Källa: Stockholm före miljonprogrammet.

Radhus och villor på Selångergränd fotade från korsningen Njurundagatan/Solleftegatan 1953. Här gjorde Småstugebyrån ett experiment med radhus med flyttbara innerväggar. Foto: Morgon-tidningen. Källa: Svenska bostäder.

I Råcksta byggdes främst flerbostadshus men även stora områden med radhus och småhus. Vissa delar av området ägnades extra stor omsorg, såsom det mellan Multrågatan och Solleftegatan som också var de första husen i Råcksta som stod klara 1953. Här byggdes ett stort antal trevåningslängor placerade i meanderform tillsammans med några högre punkthus. Den meanderformade planen räknas till en av de första i landet, utformad efter Sven Markelius riktlinjer. Biltrafiken matades utifrån för att skapa skyddade gårdar med lekplatser och förskolor.

Här placerades också Råcksta centrum med butikslokaler i bottenvåningen kring en torgbildning. Husen ritades av arkitekt Ernst Grönwall och utemiljöerna planerades av landskapsarkitekten Eric Anjou. Många stora befintliga träd sparades i området som överlag var relativt plant men också hade ett antal mindre höjder.

Långseleringen

Även radhusen vid Långseleringen som byggdes 1952-54, utformades med anpassning till befintlig natur och topografi med förskjutningar i höjd- och sidled.

De åtta radhuslängorna, som från början uppfördes som hyresradhus, ritades av arkitekt Adrian Langendal. Husen gjordes i fyra olika typer A, B, C och D med variationer av fasadmaterial, färger och detaljer. Lägenheternas storlek varierade mellan 5 och 6 rum men gavs en liknande planlösning. Husen är mycket välbevarade till sin karaktär med endast mindre yttre förändringar.

Sydost om Långseleringens radhus uppfördes två garagelängor i tegel 1962-69 med Ernst Grönwall som arkitekt och Eric Anjou som trädgårdsarkitekt. Byggherre var AB Råckstahus.

Radhus och villor

Norr och öster om Solleftegatan finns flera kvarter med mindre villor och radhus. De består uteslutande av Stockholms stads Småstugebyrås typhus för självbyggeri och uppfördes på 1950-talet.

Radhusen i kv Provryttaren, Importören och Förtullaren uppfördes 1953-55 och består av Småstugebyrås typhus XXV och XXVII, totalt 39 lägenheter samt tre garagelängor. Vissa av dessa radhus har kvar sin träpanel medan andra har klätts på med panelimiterande plåtfasad.

Radhusen i kv Grosshandlaren uppfördes 1953-54 medan husen i kv Exportören byggdes år 1955-57, båda av typ XXVII. Hustypen uppfördes i två varianter och består av en plankstomme i två plan med källare under sadeltak. Husen i längorna har förändrats till sin karaktär genom bl a ändring av balkonger och utbyte av fasadmaterial till vit aluminiumpanel.

Villorna i området uppfördes i olika varianter med stomme av trä eller lättbetong år 1951-52 och 1953-54. Även här agerade Stockholms stads Småstugebyrå både arkitektkontor och byggherre. Husen gavs antingen en putsad fasad eller kläddes med träpanel. De flesta av dess villor har med åren utökats med tillbyggnader och genomgått andra förändringar men behåller till stora delar sin grundkaraktär.

Lamellhusen

Lamellhusen på Nordingrågatan uppfördes 1952-56 efter ritningar av Nils Rasing. De är uppdelade i tre huskroppar där två av dem är byggda i vinkel. Togo Danielsson var byggmästare till huset längst i söder medan Nils Wernborg var byggmästare till de två övriga husen. Byggherre var Enskilda Byggmästares Fastighets AB. Husen behåller till stora delar sin ursprungliga karaktär och har genomgått få förändringar, åtminstone mot Nordingrågatan och Solleftegatan.

Planområdet/grönområdet

Det grönområde som nu är aktuellt att byggas bestod redan på 1950-talet till stor del av uppvuxna träd. Marken i Räcksta där husen byggdes var relativt platt, medan platsen för Långseleringens radhus utgjordes av en mindre skogsbeklädd höjd.

På flygfoton från tidigt 1950-tal syns att den sparade naturskogen då var relativt gles och något tillbakadragen från Solleftegatan. Sedan dess har sluttningens växtlighet tillåtits fylla ut hela slänten.

På fotografierna syns även att platsen för garagelängorna som uppfördes först på 1960-talet, då bestod av en mer öppen yta utan särskilt mycket växtlighet alls.

Del av foto från 1954, Långseleringen på sin höjd omgiven av redan uppvuxen naturmark. Till vänster syns Solleftegatan och i förgrunden lamellhusen på Nordingrågatan. Källa: Stockholm före miljonprogrammet.

SMÅSTUGEBYRÅN

Småstugebyggande i kommunal regi inleddes 1926. Den kommunala bostadspolitiken hade som syfte att ge arbetare och lägre tjänstemän möjlighet skaffa sig en egen bostad utan kontantinsats, men med eget arbete som insats. Staden upplät tomträttsmark och tillhandahöll lån upp till 90% av fastighetsvärdet, i form av byggmaterial och arbetsledning under förutsättning att huset byggdes med egen arbetsinsats, vilken värderades till 10%. 200 småstugor uppfördes 1927 i försöksområdena Olovslund i Västerort och Pungpinan i Söderort. 1928 inleddes utbyggnaden av Nockebyhov följt av Enskede, Norra Ängby, Svedmyra och Tallkrogen. Under 1930-talet byggdes småstugor i Svedmyra, Hökmossen, Eneby och Bällsta. I Långbro, Långsjö, Mälarhöjden, Liseberg, Gubbängen, Fagersjö, Herrängen och Sköndal byggdes småstugor under senare delen av 1940-talet. Mellan 1927 och 1957 uppfördes omkring 8100 småstugor i Stockholms ytterstad.

Typritningar utformades vid Fastighetskontorets Småstugebyrå under arkitekten Edvin Engströms ledning. De första hustyperna, som förekom i Olovslund och Pungpinan kallades Knivsta och Träkol och var i 1½-plan. Därefter numrerades husen med romerska siffror. Hustyperna utvecklades mot större hus med flera rum i bottenvåningen, WC på övervåningen och möjlighet att ha garage. Antalet typer hölls dock nere och efterhand försvann 1½-plans stugan till förmån för stugor i ett och två plan. Till många typritningar fanns ett antal varianter, exempelvis i placering av fönster och entréer och i förekomst av balkong och garage. Längre byggdes enbart friliggande hus men 1946 introducerades småstugan i form av radhus. Husens utformning följer tidens ideal och har en enkel och anspråkslös utformning.

Flygfoto från tidigast 1955 men innan 1962 då garagelängorna började byggas. Skogspartiet var som synes relativt glest. Källa: Eniro.

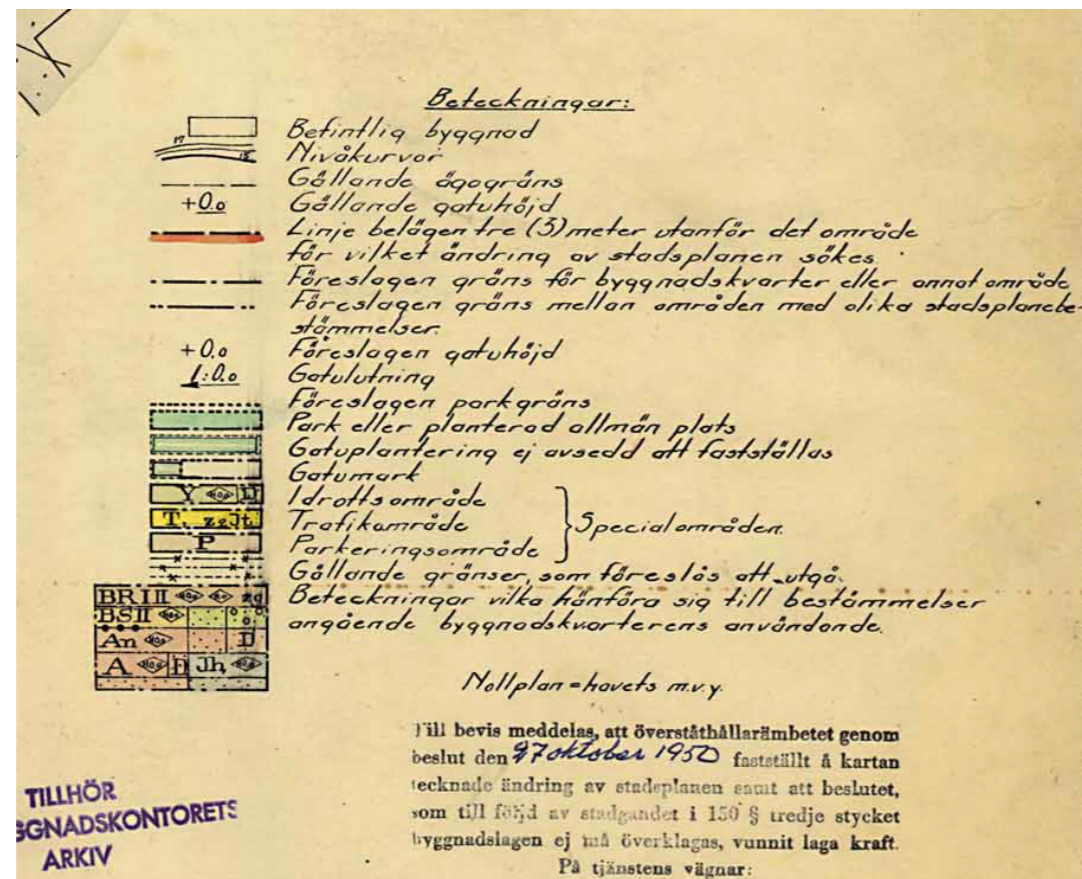

Detalj av foto från 1957 med planområdets södra del i bildens mitt. Garagelängorna var då ännu ej uppförda. Källa: Stockholms stadsmuseum.

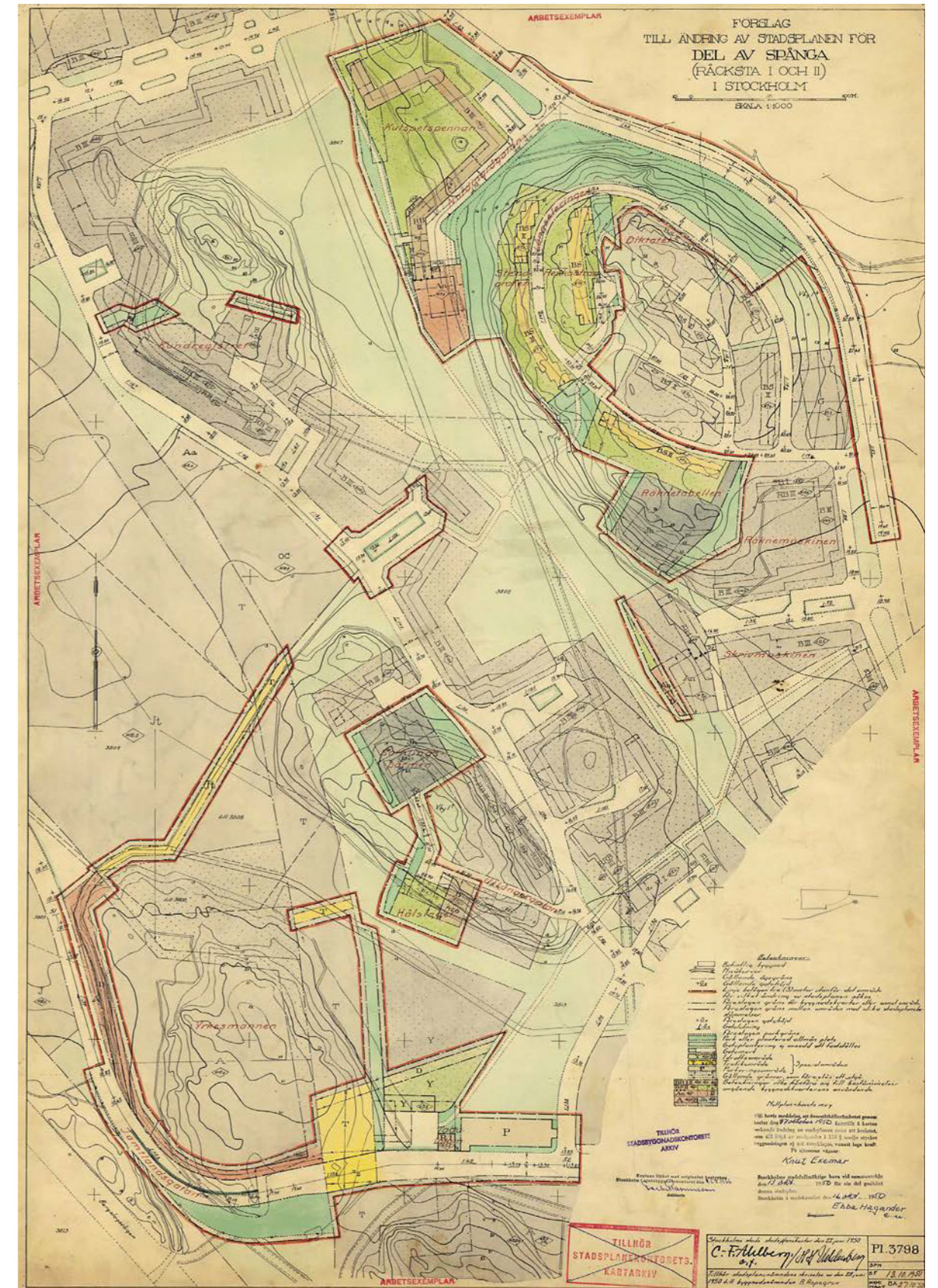
Gällande detaljplan

För planområdet gäller stadsplanen Pl 3798 från 1950.

Denna anger att marken som nu föreslås för ny detaljplan ska användas som "park eller planterad allmän plats".

Stadsplan 3798. Källa: Stockholms stad.

Ursprunglig planstruktur

I Byggmästaren 1956 redogör stadsbyggnadsdirektör och planarkitekt Sven Markelius för de tankegångar och utgångspunkter som låg till grund för stadsplanerna och reflexioner över hur planerna genomförts.

Området som helhet präglas av en hierarki av kommunikationer med en gradering av olika vägars status och funktioner. Här förklaras trafiksituationerna och hur de respektive gatorna är tänkta att fungera med tillfarter, utfarter och placering av bostadskvarter. Utskrift från kartans bildtext:

Röda huvudlederna:

“Huvudled för genomgångstrafik. Anslutning till lokala gatunät endast vid fördelningsplatser. Leden är i övrigt helt fri från ut och infarter.”

Bruna matargator:

“Matargator utgör lokala huvudtillfarter. De är i regel fria från ut- och infarter samt icke direkt anslutna till hus eller parkeringsområden”

Gula Bostadsgator:

“Bostadsgator med tillfarter till hus och parkeringsplatser. För ernående av mera obrutna gångstråk är dessa gator ofta utformade som säckgator”.

Gröna Gång- och cykelvägar:

“Gång- och cykelvägar förbinder bostadsområdena med skola, centrum och T-banestation. De korsar i skilda plan leder med starkare trafik och i allmänhet även övriga motortrafikerade gator.”

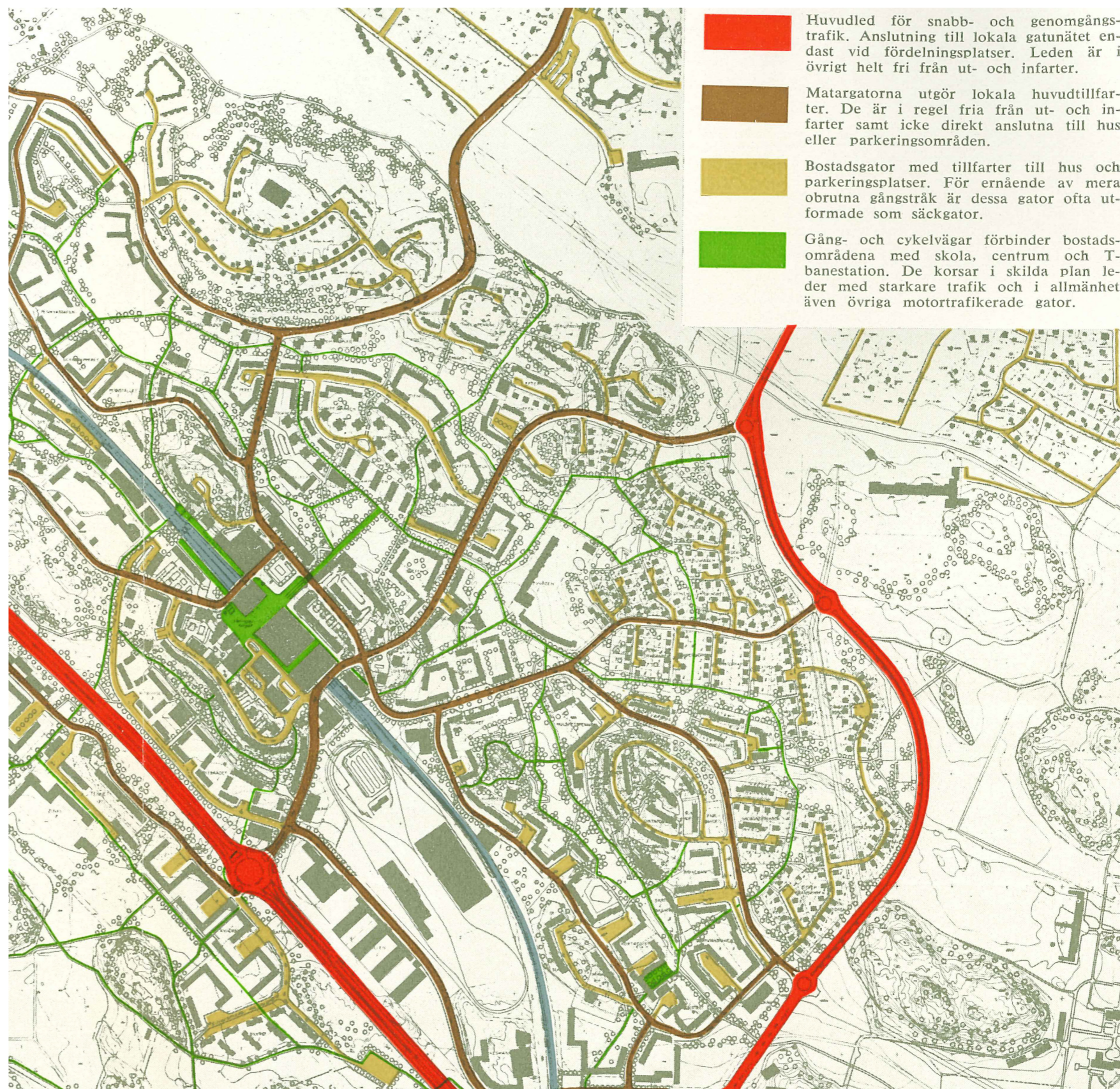

Illustration ur Byggmästaren 1956.
Med förklarande text om planstrukturens innehåll

EN PLANSTRUKTUR MED VARIATION OCH UNDANTAG

Vad som framställs är en ideal planstruktur som skapats efter naturens förutsättningar. Här kan man i strukturen utläsa parkstråken med gång- och cykelvägarnas slingrande mönster genom området (huvuddragen förstärkta med blå prickar) och som även markerar dalgångar med plattare mark och med sämre grundläggningsförutsättningar.

Idén om trafikdifferentiering som en strukturell ledstjärna genomförs med tunnlar under matargatorna som förbinder parkstråken. Bostadsgator är oftast utformade som säckgator och matargator har något större bredd som förbinder de olika områdena.

Den här ovan beskrivna strukturen utgör stadsplanens grammatik. Vid en närmare granskning av planens faktiska innehåll framgår att strukturen lyckades i mycket stor utsträckning men att det finns avvikelser. Det är ibland svårt att i praktiken se skillnad på matargator och bostadsgator då de kan ha snarlik funktion och innehåll. Exempel på detta är bostadsgator som medger genomfart så som Vittangigatan, Jämtlandsgatan och Ullångergatan, och matargator med bostadsgatans typiska entrélägen och förgårdsmark såsom på Lyckselevägen (Se kartans dubbelriktade pilar). Det finns alltså en flexibel och tänjbar gräns inbyggd i planstrukturen.

De grundläggande värdena och funktionerna med gröna parkstråk och trafikdifferentiering är ändå tydliga och läsbara, om än med variationer och undantag.

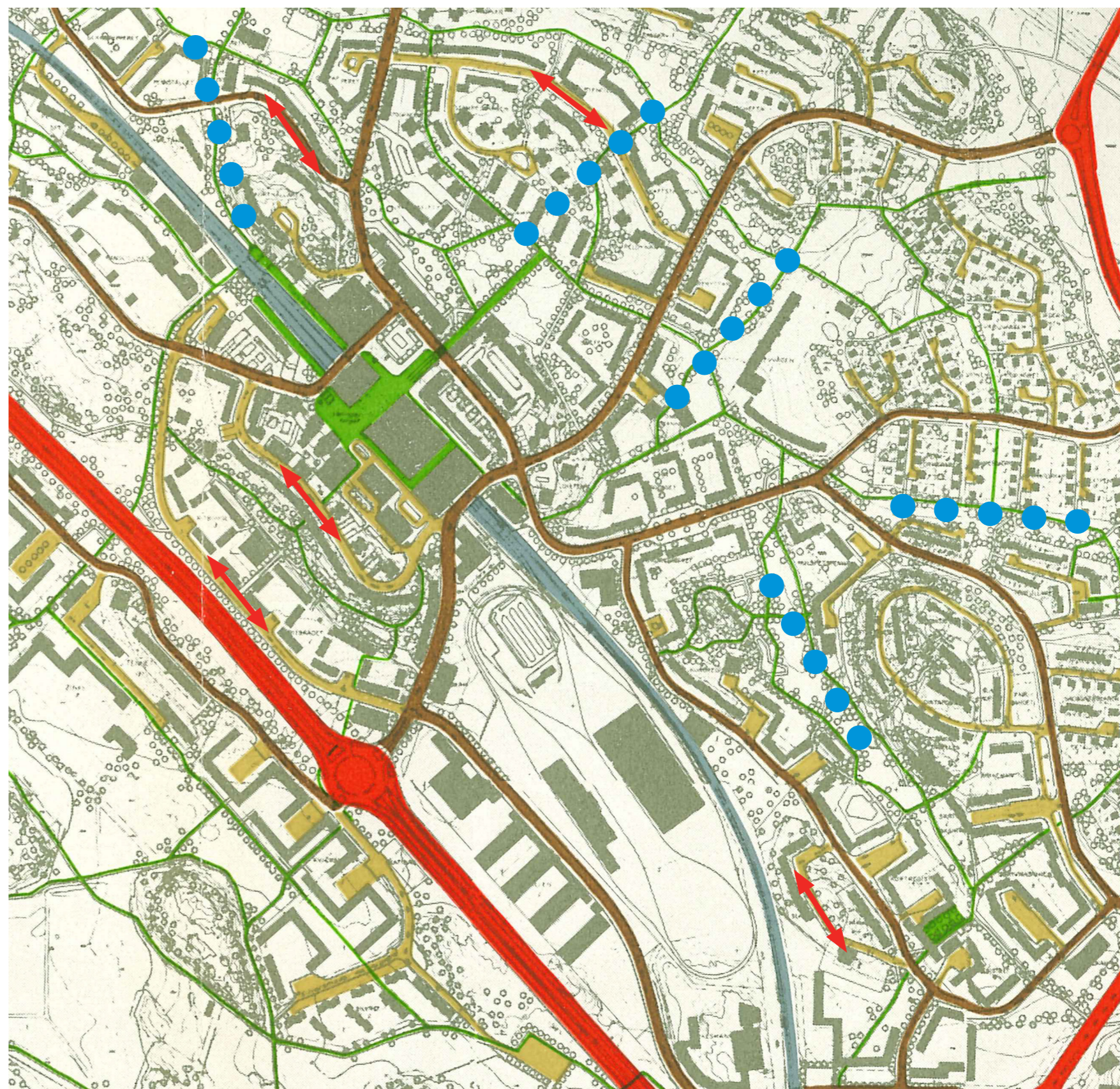

Illustration ur Byggmästaren 1956.

Blå prickar som förstärker de gröna parkstråken i dalgångarna.

Pil som markerar gata med oklar status, matargata alt, bostadsgata

Olika utformning av förgårdsmark

Vällingby - Räckstas bostadsområden uppvisar en stor variationsrikedom med avseende på hur bostädernas entréer har hanterats. För den dominerande kategorin bostadshus, lamellhusen, finns ett idealt förhållande med entréer förlagda i skyddade gårdslägen.

Bostadsgatorna erbjuder sedan olika förutsättningar för entréplaceringar. I sällsynta fall saknas förgårdsmark helt, såsom på Nordingrågatan intill Solleftegatan, men vanligare är att förgårdsmarken har en plantering och gärna även en trädrad.

Förgårdsmarkens storlek varierar kraftigt men ett återkommande drag är just omsorgen om de boende med avseende på kontakten med växtlighet i någon form.

Vittangigatan utgör bostadsgata med genomfart och med viss förgårdsmark. Foto: Andersson Arwedson arkitekter.

Härjedalsgatan utgör en bostadsgata men med genomfartstrafik och med en förgårdsmark i form av parkering. Foto: Google maps.

Lyckselevägen är på 1950-talskartan markerad som en matargata men har karaktären av en bostadsgata. Här finns entréer med och förgårdsmark i likhet med bostadsgatorna. Foto: Google maps

Härjedalsgatan invid korsningen Ångermannagatan. Här finns Bostadsentréer helt utan förgårdsmark men till loftgångshusen finns träd och planteringar. Foto: Google maps

NULÄGES- BESKRIVNING

CHECKLISTA KARAKTÄRSDRAG

Genom att analysera bebyggelsens eller miljöns karaktärsdrag går det att beskriva vilka egenskaper som skapar de kvaliteter som man önskar att värna. Vägledningen nedan är avsedd för bebyggelse, men kan tillämpas även på andra typer av objekt och miljöer.

Exempel på parametrar som kan användas vid en karaktärisering är:

- Placering i landskapet.
- Samlad bebyggelse – spridd bebyggelse.
- I höjdlägen eller dalgångar.
- I anslutning till vägar, skogsbyrn, vatten eller inte.
- Mötet med omgivningen, vattenfront, jordbrukslandskapet etc.
- Siluetten.
- Bebyggelsen
- Tätt – glest.
- Enhetligt – varierat.
- Relation till gata, förgård, entrésida, gårdsmiljö.
- Relation till markplanet, terränganpassning.
- Gavel eller långsida mot gatan, karaktär mot gata.
- Skala, volymer, proportioner.
- Taklandskapet.
- Färgsättning, sammanhållen – varierad.

Utdrag ur PBL Kunskapsbanken /Boverket

Planområdet

Planområdet ligger i en nordostsluttning mellan bostadsgatan Långseleringen belägen på höjden och matargatan Solleftegatan. Området utgörs av ett långsmalt skogsområde bestående av blandskog av varierande ålder och kvalitet. Mot nordväst avslutas planområdet av bostadsgatan Nordingrågatan och en gräsbevuxen plan yta. Här finns även en gångväg och trappa till Långseleringen. Mot sydost viker Solleftegatan av mot söder och planområdet avslutas i ett möte med en garagebyggnad som ingick i den ursprungliga planen. Marken inom planområdet sluttar kraftigt och är delvis kuperat. Områdets möte med Solleftegatan är frodigt med grönska i direkt anslutning till trottoar. Solleftegatan utgör även gränsen mellan två zoner; den tätare och högre exploaterade sydvästra bostadszonen och den lågt belägna och glest exploaterade småhuszonen.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSDRAG

Området uppvisar värdebärande karaktärsdrag i form av en ursprunglig gatustruktur och zonindelning och planens tydliga anpassning till topografi och natur. Här manifesteras detta i bostadsgatan Långseleringen och den zondelande matargatan Solleftegatan. Ett annat värdebärande karaktärsdrag utgörs av bebyggelsens anpassning till topografi och natur där radhusens placering på Långseleringens kulle och lamellhusen på de omkringliggande, flackare, delarna manifesterar detta.

Ett av de värdebärande karaktärsdragen inom planområdet utgörs av förekomsten av grönska, grönytor och topografiska ni-

Illustration över bebyggelsekaraktärer i närområdet kring Solleftegatan.

våskillnader som ramar in och separerar olika delar från varandra. Riksintressets uttryck manifesteras här i det skogbevuxna sluttningsområdet.

Den enhetliga skalan och de väl avskiljbara delarna i varje bebyggelsegrupp utgör även det värdebärande karaktärsdrag. Det manifesteras i lamellhusens trevningstypologi

längs Solleftegatans sydvästra sida samt de lägre och småskaliga radhusen och villorna på andra sidan vägen mot nordost.

Ytterligare värdebärande karaktärsdrag finns i den tidstypiska utformningen av fasader, portar, tak och fönster med de arkitektoniska detaljernas färg, material, ytskiktsskikt, dimensioner och skala.

Dessa manifesteras i Långseleringens radhus och Solleftegatans lamellhus där gestaltningen med flacka sadeltak, varierad färgskala i jordfärger på putsade fasaddelar och sparsamt gestaltade entréer.

Ovan: Vy längs Solleftegatan mot norr med planområdet till vänster.

Nedan: Radhus längs norra delen av Solleftegatan. Bakom husen sträcker sig ett parkområde.

Ovan: Långsträckt vy mot norr. Till vänster skymtar garagen och till in till höger Selångergränd.

Nedan: Vegetationen inom planområdet är relativt tät och varierad.

Lamellhus på Solleftegatan/ Nordingrågatan

Lamellhusen vid korsningen Solleftegatan/
Nordingrågatan är byggda i tre våningar
med rött tegeltäckt sadeltak. I likhet med
andra lamellhus i området uppföda samti-
digt är de tre byggnadskropparna placerade
i meanderform med portiker emellan. De
låga portikerna är uppmurade av rött tegel
med ett tak täckt av träspån. Placeringen
av huskropparna mot Solleftegatan är in-
dragen, vilket bildar både en förgårdsmark
med gräsyta och en asfalterad parkering.

Fasaderna är spritputsade med grå sock-
el och indelade i fält där markeringen av
trappuppgångarna är gula och resten av
huset beige. Hörnkedjor och fönsterom-
fattningar är slätputsade vita medan fön-
sterkarmar har en grön kulör. De ursprung-
liga träportarna av ek med glasade dörrar är

lätt indragna i fasaden med en omfattning
av granitimiterande konststen.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSDRAG

Här finns en enhetlig skala och en väl av-
skiljbara bebyggelsegrupp som utgör bety-
delsebärande karaktärsdrag.

Den tidstypiska utformningen av fasader,
portar, tak och fönster med de arkitekto-
niska detaljernas färg, material, ytskiktsska-
raktär, dimensioner och skala kommer tyd-
ligt till uttryck här.

Ovan: Norra delen av Solleftegatan med lamellhusen vid korsningen Nordingrågatan.

Nedan: Lamellhusen vid Nordingrågatan har en ljus kulörsättning.

Parkering och
förgårdsmark mot
Solleftegatan.

Radhus på Långseleringen

Radhusen på Långseleringen ligger på höjdpartiet sydväst om planområdet. Totalt finns åtta radhuslängor från 1952-55, men här läggs främsta fokus på de två närmast det aktuella området.

Husen har fasader i ädelputs färgsatt i mustiga kulörer såsom rött, ockragult, grått och brunt uppdelat i olika fält. Detaljer i form av fönsterluckor har avvikande kulör i blått och vitt. Husen har sadeltak med rött tegel och varierat utformade entréer mot gatan med trappor och plåttäckta skärmtak. Här finns även imitation av franska balkonger med mönstrade bröstningspaneler under fönster samt burspråk mot gårdssidan.

Då radhusen i området är byggda på en höjd trappar de sig efter terrängen i förhållande till varandra, ibland förskjutna både i höjd- och sidled. I höjdens slutningar finns stigar och trappor av granit som leder mot de

omgivande stråken. Detta saknas dock mot planområdet i nordost där istället gatuparkering dominerar mellan husen och den branta slänten. Här finns även ett enklare räck. I backen mot Solleftegatan avviker de två garagelängorna från 1960-talet till sin form och material. Garagen är uppförda med fasader av gult tegel och dominerande vita portar. Det flacka pulpettak är täckt av svart papp.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSDRAG

Här finns en enhetlig skala, anpassad till topografin och en väl avskiljbara bebyggelsegrupp som utgör betydelsebärande karaktärsdrag.

Den tidstypiska utformningen av fasader, portar, tak och fönster med de arkitektoniska detaljernas färg, material, ytskiktsskara, dimensioner och skala kommer tydligt till uttryck här.

Ovan: Vy längs Långseleringen mot norr med planområdet till höger.

Nedan: Vy längs Långseleringen mot söder med planområdet till vänster.

Radhusens fasader har kraftiga jordfärger med detaljer i blått och vitt. Till höger i bild syns garagelängorna i gult tegel.

Övriga radhus och villor

Längs Solleftegatan, på Njurundagatan och på Selångergränd finns låga, småskaliga villor och radhus. Villorna är byggda som småstugor i en våning med källare, flera av dem utbyggda på senare tid. Husen har fasadmateriell av stående träpanel eller puts i varierande kulörer och tegeltäckta sadeltak. Tomterna med numera uppvuxna trädgårdar ligger tätt och har relativt likartad form där villorna ställts med långsidan mot gatan.

Radhusen i området är vita eller gula med fasader av stående träpanel alternativt senare inklädda med plåt. Dörrar med varierande form på skärmtak, balkonger och fönster har olika kulörer såsom vitt, rött, blått eller grönt. Sadeltaken är klädda med rött tegel.

Husen är förskjutna i höjd- eller sidled mot varandra, där de längs den norra delen av

Solleftegatan är placerade strax under gatunivån. Här är radhusen tillbakadragna från gatan med tomtmark och förgårdsmark emellan. Vid korsningen Solleftegatan/Njurundagatan öppnar området upp sig med större gräsytor och buskage som ger en mer vidsträckt överblick över området.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSDRAG

Här finns en enhetlig skala och en väl avskiljbara bebyggelsegrupp som utgör betydelsebärande karaktärsdrag.

Här är skalan mindre bebyggelsen mer utspridd. Den tidstypiska utformningen av fasader, portar, tak och fönster med de arkitektoniska detaljernas färg, material, ytskiktsskikt, dimensioner och skala kommer tydligt till uttryck även här.

Ovan: Selångergränd med radhus till vänster och villor till höger.

Nedan: Mot Solleftegatan är radhusen tillbakadragna med både tomtor och förgårdsmark.

Radhus vid Njurundagatan med vita och gula träfasader.

Utveckling och förändring inom Vällingby-Råcksta

Riksintresseområdet Vällingby-Råcksta utgör ett mycket varierat område med stora kontraster. Förändringar och kompletteringar har skett kontinuerligt under de snart 70 år som gått från stadsdelens tillblivelse. Andersson Arfwedsson arkitekter har sammanställt en översiktskarta med samtliga byggnader markerade i en kulörskala som anger vilket decennium som byggnaden uppfördes.

Vad som framträder av kartan är att kompletteringar och förändringar med grupper av byggnader huvudsakligen sker i anslutning till de på kartan orange-markerade matargatorna och i närheten av de röda huvudlederna. Kompletteringarna har skett i sammanhållna grupper som ligger något skilt från de ursprungliga byggnadsstrukturerna.

Bostadsgatorna som ligger nära de gröna parkstråken bevarar i mycket hög utsträckning sin ursprungliga karaktär. Här finns endast ett fåtal kompletteringar uppförda under 60- och 70-talet och då i form av barnstugor.

Vad man kan konstatera är att riksintressets kärnvärden, med gröna parkstråk och samlad ursprunglig bebyggelse invid bostadsgator, är välbevarad och att man i stadens planering beaktat dessa centrala värdena inom området.

Noteras bör att det även finns exempel på mer kraftfullt förändrade områden som t.ex. området kring Vattenfalls f.d. huvudkontor och i de sydöstra och nordöstra delarna av Vällingby centrum.

Befintliga byggnader

- Kvartersmark
- Byggt före 1950
- 50-tal
- 60-tal
- 70-tal
- 80-tal
- 90-tal
- 00-tal
- 10-tal

Trafiknät enligt ursprunglig plan, befintlig

- Spårområde för tunnelbana
- Huvudled
- Matargator
- Bostadsgator

Gång-/cykelvägar
"korsar i skilda plan leder med starkare trafik och i allmänhet övriga trafikerade gator"
(Markelius 1956)

Gång-/cykelvägar, borttagna

Parkstråk, befintligt

- Parkyta som nås från planskilda gångstråk
- Parkyta som ej nås från planskilda gångstråk

Lekplats, torgyta, idrottsanläggning

Förslag

- Föreslaget kvarter
- Föreslagen byggnad

Illustration över riksintressets bebyggelse och detaljplanens innehåll. Gatunätets hierarki är redovisad liksom bebyggelsens komplettering med kulörkodad tillhörighet. Gång och cykelvägar är markerade som gröna prickrader: Andersson Arfwedsson arkitekter 2023.

KOMPLETTERINGAR AV BOSTÄDER INOM RIKSINTRESSET

Bostadsbebyggelsen inom riksintresseområdet har kompletterats i olika skeden och även under senare decennium. Under Kartan visar fyra bostadsområden som kompletterats under senare decennium inringade inom blå oval. Här finns olika typer av bebyggelse med varierad hantering av närhet till trottoar och utformning av förgårdsmark.

Färgskalan är återhållen och hushöjder är anpassade till gaturummet och närliggande bebyggelse.

Ovan
Kartan visar fyra bostadsområden som kompletterats under senare decennium inringade inom blå oval. Färgskalan är återhållen och hushöjder är anpassade till gaturummet och närliggande bebyggelse.

T.v. Lyckselegatan är matargata med kompletterad bostadsbebyggelse invid gatan från 2015. Foto: Google maps

T.h. Härjedalsgatans kompletterande bostadsbyggnader uppförda 2016, saknar förgårdsmark. Foto: Google maps

ALTERNATIV- REDOVISNING

Enligt miljöbalken ska ”rimliga alternativ med hänsyn till planens syfte och geografiska räckvidd identifieras, beskrivas och bedömas” i MKB:n (6 kap. 11§). Det ska även finnas en beskrivning av miljöförhållanden och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs, ett så kallat nollalternativ.

Inför framtagande av planbesked gör stadsbyggnadskontoret en bedömning av lämplig typologi och exploateringsnivå för den aktuella platsen. För området vid Solleftegatan studerades alternativ med flerbostadshus men även stadsradhus. Stadsradhus karakteriseras ofta av en högre skala och mindre tomtyta än det klassiska radhuset. Alternativet bedömdes som mindre lämpligt av staden med hänsyn till projektets genomförbarhet, stadens bostadsmål och princip om effektivt markutnyttjande.

För att kunna göra en bedömning av alternativets konsekvenser i miljökonsekvensbeskrivningen har skisser på ett radhusförslag tagits fram i efterhand av staden och byggaktör.

Alternativ med radhus

BESKRIVNING

Radhusalternativet delar samma avgränsningar för kvartersmark som huvudförslaget men innehåller radhus istället för flerbostadshus. Markytan som tas i anspråk för byggnader och parkeringsplatser är jämförbara mellan radhusalternativet och huvudalternativet med flerbostadshus. Det medför att konsekvenserna för naturmarken är likartade.

Situationsplan.
Alternativ med radhus,
Illustration: Andersson
Arfwedson arkitekter
2023.

I radhusalternativet är 21 st bostäder fördelade på 6 huskroppar. Ytor för parkeringsplatser länkar samman två huskroppar med varandra. Radhusen utformas med suter-rängvåning samt med två fulla bostadsvåningar.

Mot gatan kommer radhusen att upplevas som bestående av tre våningar. En volymstudie med sadeltak visar byggnadernas relation till omgivande terräng och bebyggelse. Parkeringstalet för radhus medför en parkeringsplats per bostad.

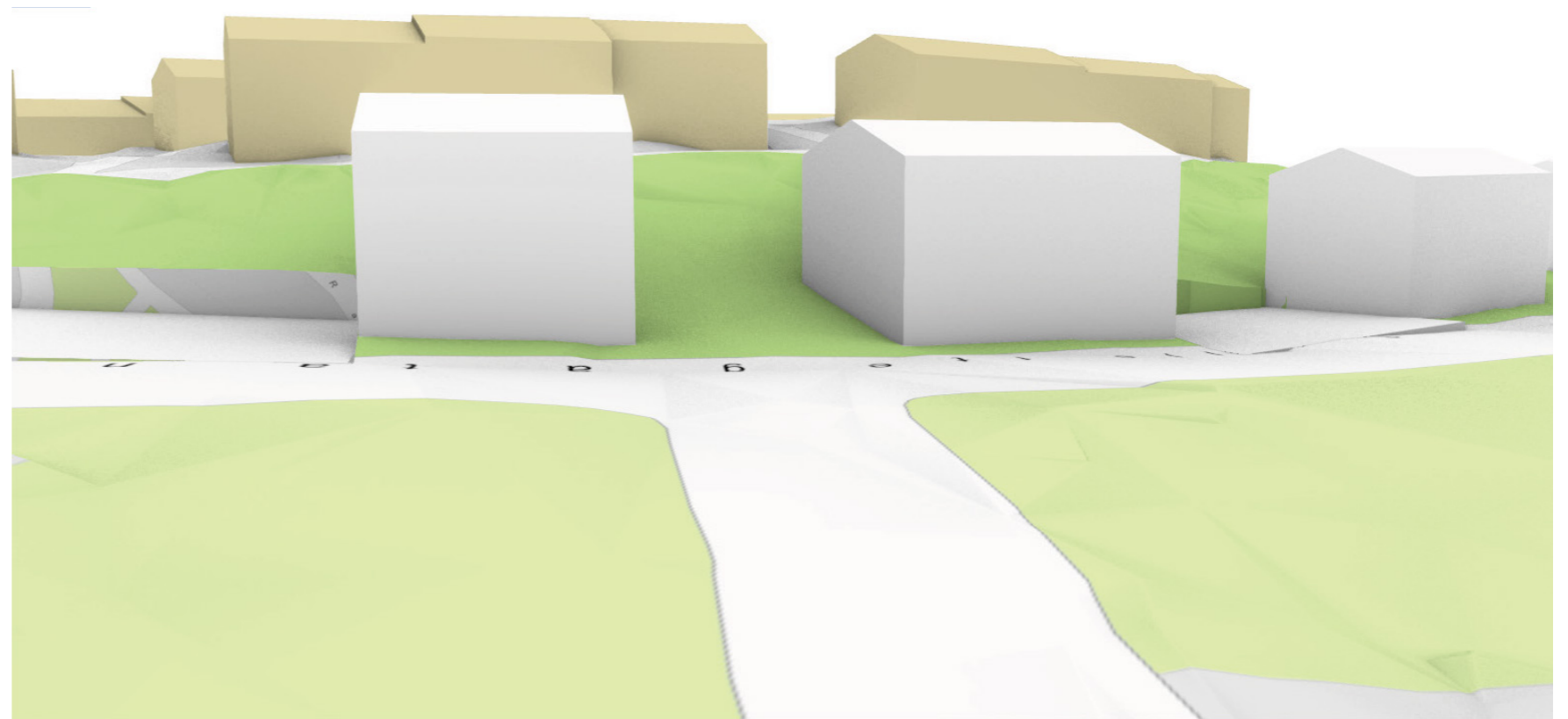
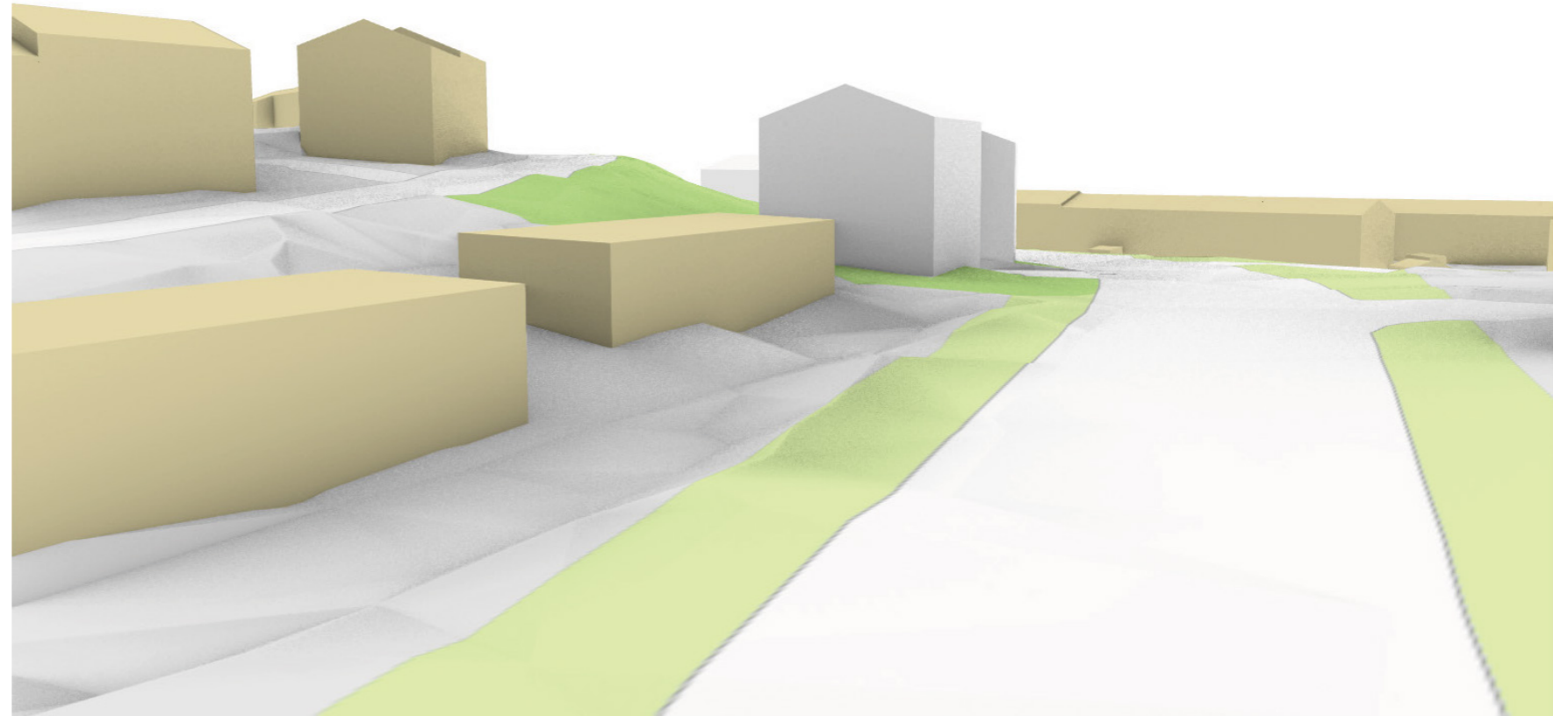
BEDÖMNING

Radhusalternativets trevåningsutförande ansluter till befintliga byggnadsuttryck på lamellhus längs Solleftegatan och Långseleringens radhus. Jämfört med huvudförslaget medför radhusförslaget även en mindre byggnadsvolym och en minskad byggnadshöjd. Radhusförslagets huskroppar medför därmed generellt en minskad påverkan på kulturmiljön.

Radhusalternativets fotavtryck och ianspråktagande av mark är i jämförelse med huvudalternativet mycket lika. Påverkan på vegetationen och kulturväden knutna till dessa aspekter bedöms därför vara mycket lika mellan alternativen.

Bruttototalarean blir för radhusalternativet mindre än hälften jämfört med huvudförslaget, 39%. Bostäderna blir i radhusalternativet en sjättedel av antalet i huvudförslaget, 18%. Uttryckt i antalet bostäder; radhusförslaget 21 st och huvudförslaget 117 st.

Volymstudier.
Alternativ med radhus,
Illustration: Andersson
Arfwedson arkitekter
2023.

PLANFÖRSLAGET

Flerfamiljshus

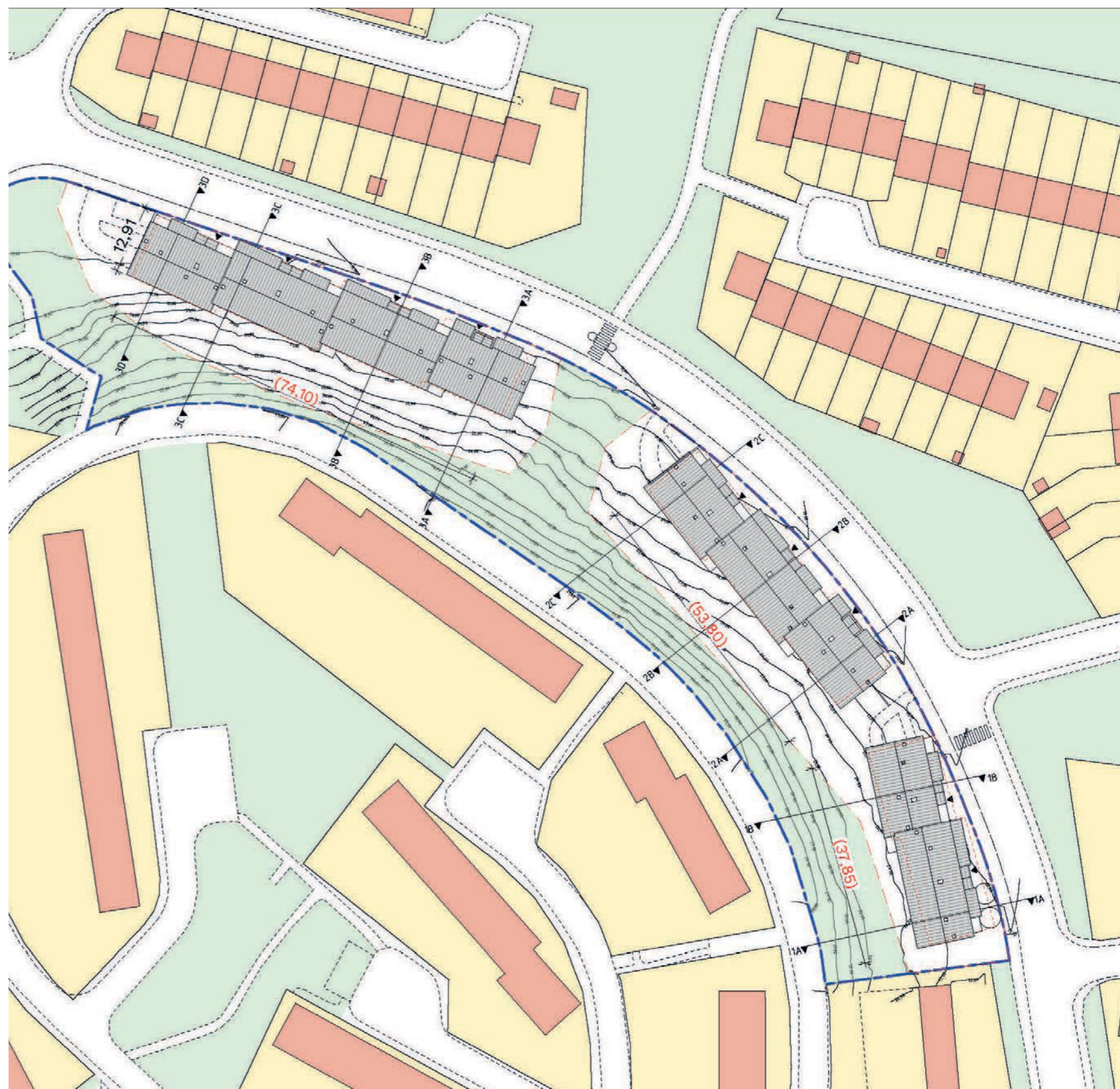
Planförslaget innebär att nya flerfamiljshus i fyra våningar fördelat på tre volymer uppförs i skogspartiet längs med Solleftegatan. Under marken förläggs garage, förråd och teknikutrymmen.

Husen ges förskjutningar både inom och mellan volymerna. Förskjutningen inom volymerna tillsammans med dess olika fasadkulörer bidrar till att varje byggnadskropp ges ett individuellt utseende. Förskjutningarna mellan volymerna och skapar förgårdsmark vid entréerna från gatan. På andra sidan har lägenheterna längst ned egna uteplatser mot sluttningen.

Fasaderna utförs putsade i röda, gula, bruna och gröna kulörer med ett symmetriskt sadeltak täckt av grå falsad plåt. I livskillnaden mellan de olika huskropparna mot gatan och på gavlarna finns balkonger. Här finns också ett antal franska balkonger.

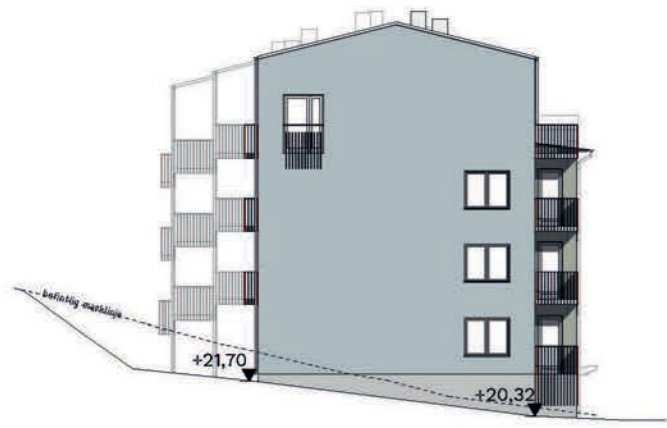
Trapphusen markeras genom ljusare färgsättning och en fronton i tredje våningens takfot. Inåt gården ges flerfamiljshusen en mer anspråkslös utformning med symmetrisk och enkel fönstersättning och balkonger endast vid huskropparnas ytterkanter.

Situationsplan med de nya husen längs Solleftegatan. Illustration Andersson Arfwedson arkitekter AB.

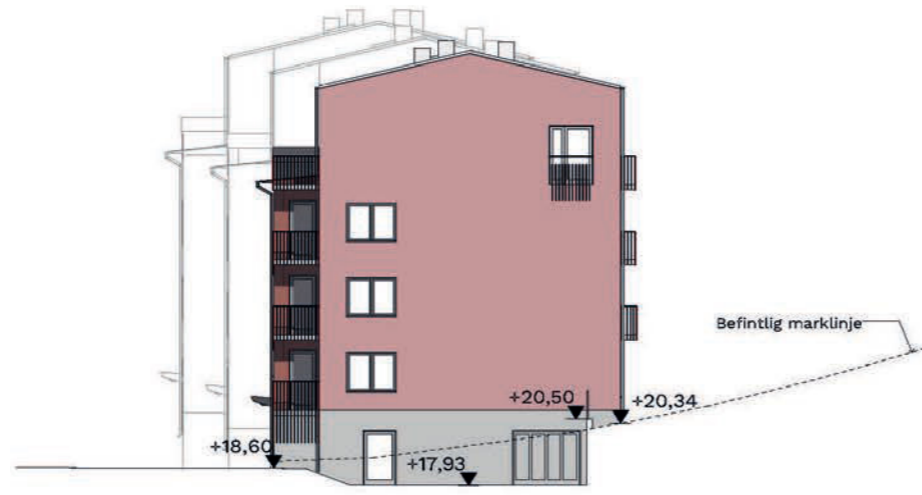
Hus II, fasad mot Solleftegatan
Skala 1:200

Hus II, fasad mot sydost
Skala 1:200

Hus II, fasad mot baksida
Skala 1:200

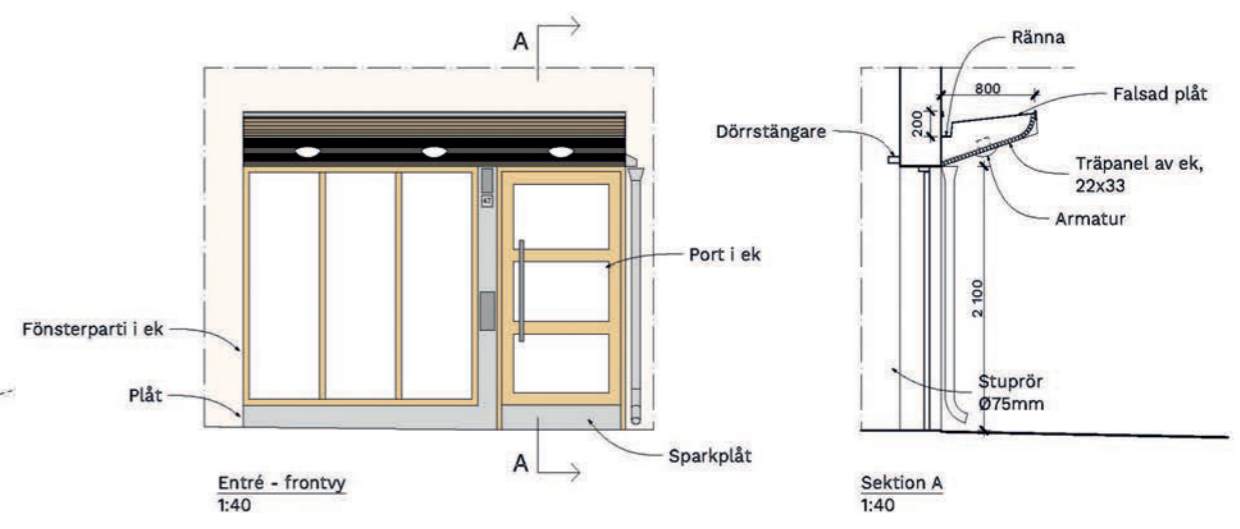

Ovan Fasader hus 2 mot Solleftegatan och gavel mot öster.

T v Fasader hus 2 mot gården och gavel mot väster.

T h. Entréparti med skärmtak

Illustrationer Andersson Arfwedson arkitekter AB.

Planförslagets gröna innehåll KVARTERSMARKENS UTREDNING OCH EF- FEKT

Området består idag av kraftigt sluttande naturmark, och är tätt bevuxet med löv- och barrträd i varierande åldrar samt sly. Gestaltningen syftar till att i så stor utsträckning som möjligt bevara denna karaktär, framför allt på husens baksida.

För att inte ta mer naturmark i anspråk än nödvändigt är husen placerade nära intill gaturummet med endast en smal remsa förgårdsmark. På baksidan av husen finns uteplatser, som kantas av regnbäddar för dagvattenhantering samt buskplanteringar. Buskplanteringarna döljer den bergskärning som uppstår i samband med sprängningar vid byggnationen av husen, och blir på så vis en övergångszon mellan de anlagda regnbäddarna och den befintliga naturmarken.

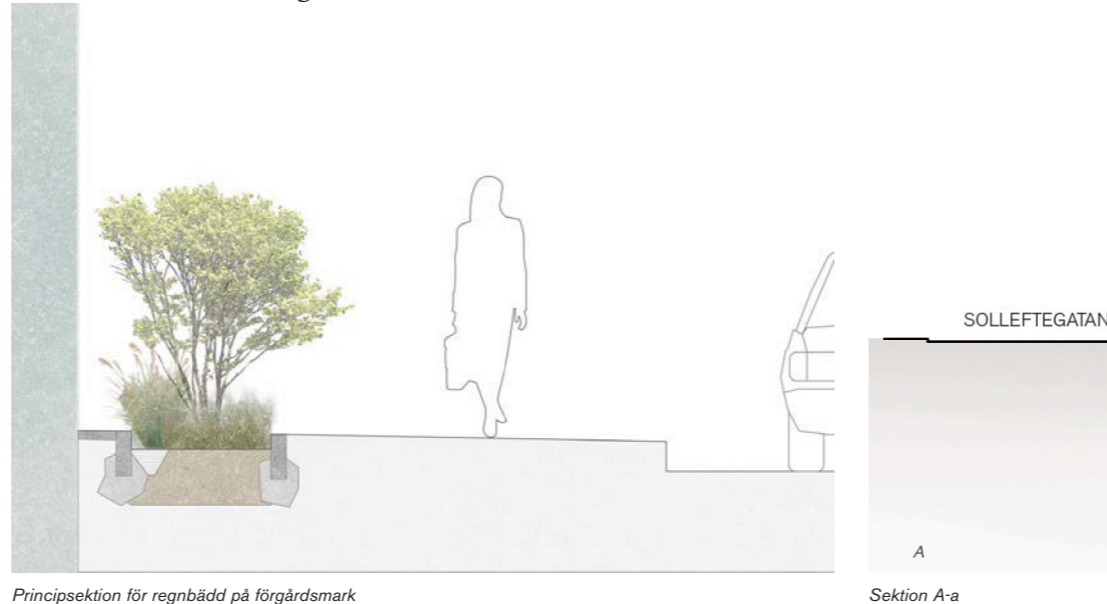
En stor andel uppvuxen vegetation sparas på husens baksida. Denna fungera som en visuell barriär mellan de nya husen och de befintliga husen längs Långseleringen. En kil med uppvuxna träd sparas även mellan hus 2 och 3.

Av de 21 träd som i naturvårdensinventeringen klassas som skyddsvärda bevaras 13 st, och 8 st försvinner. Av de träd som försvinner tillhör 7 stycken värdeklass III, det vill säga den lägsta värdeklassen, och ett träd värdeklass II. Den tall som värderats som mest bevarandevärde med värdeklass I bevaras. Att bevara så mycket vegetation på platsen som möjligt är viktigt ur dels ett ekologiskt perspektiv, och dels för att förankra den nya platsen i det befintliga landskapet och på så vis mjuka upp övergången mellan gammalt och nytt.

UTFÖRANDE AV FÖRGÅRDSMARKEN OCH MÖTET MED GATAN

Husen avgränsas mot gatan genom en smal remsa förgårdsmark. Förgårdsmarken utformas som regnbäddar planterade med torktåliga växter, och bidrar på så vis med både klimatreglerande åtgärder och estetiska kvalitéer. Genom välgestaltade och

grönskande planteringar mjukas övergången mellan gaturummet och husen upp. Ytorna vid entréerna är hårdgjorda. Vid hus 1 finns utrymme för att plantera två stycken smalkroniga träd i skelettjord.

Principsektion för regnbädd på förgårdsmark

Sektion A-a

Illustrationsplan skala 1:800/A3

Illustration: Topia landskapsarkitekter,

MILJÖ- KONSEKVENSER AV NOLLALTERNATIVET

Nollalternativet beskriver planområdets sannolika utveckling om planen inte genomförs. Det ska inte förväxlas med nuläget, även om dessa kan ha stora likheter.

Nollalternativet medför att den idag obebyggda marken lyder under befintlig detaljplan som har beteckningen ”Park eller planerad allmän plats” Området saknar byggnadsförbud. Ytan utgörs av en naturmarksslånt som kan utnyttjas till olika aktiviteter och utgör därmed en potential i området. Nollalternativet innebär också att vegetationen kan ta sig olika uttryck i framtiden och erbjuda en öppenhet som idag är svår att uppfatta och kommer då att utgöra en del av upplevelsevärdet i miljön.

Den idag tätt skogsbevuxna branta slänten gränsande till Solleftegatan har över tid uppvisat olika skepnader där växtligheten varit helt utglesad med enbart större träd. Den täta vegetationen och branta lutningen i terrängen erbjuder ett begränsat utnyttjande och trottoaren med parkerade bilar bidrar till en avskildhet som kan upplevas som otrugg.

Bevarade och orörda grönområden inom planområdet bidrar till en upplevelse av ursprunglighet och luftighet. Här ska man göra skillnad på de olika gröna innehållen i planen och dess relation till den bärande planidén.

I en artikel av planarkitekten Sven Markelius framgår att de gröna inslagen i planen som är av betydelse rör ytorna i och omkring de gröna stråken. D.v.s. de gröna stråk för gång och cykeltrafik som binds samman

med trafikseparerade planlösningar. Det gröna innehållet här utgörs av planterade gräsmattor, planterad buskvegetation samt sparade äldre träd i sluttningslägen och mellan byggnaderna. I de områdena är det en kombination av naturmark och tuktad park som utgör karaktären dvs en parkstruktur som markeras och ramas in av äldre trädvegetation och partiella delar av otuktad mark.

I fallet med naturmarken kring höjden på Långelegatan betyder den olika mycket för planinnehållet beroende på placering. Mot väster och det gröna stråket samt som ridå mellan byggnadsenheterna på Nordingrågatan finns höga värden medans mot Solleftegatan är betydelsen för planinnehållet mindre och bedöms som måttligt värde.

Ett generellt uttryck för riksintresset avser ”grönska, grönytor, och topografiska nivåskillnader som ramar in och separerar olika delar från varandra” vilket ger området ett högt värde.

SLUTSATS

Naturmarkens värde i kulturmiljön bedöms som högt p.g.a. uttrycket i riksintresset och effekten bedöms som positiv i och med bevarandet.

Konsekvens

Positiv konsekvens

Intressets värde	Effekt (beroende av omfattning och varaktighet)			
	Mycket negativ effekt	Måttligt negativ effekt	Liten negativ effekt	Positiv effekt
Högt värde	Mycket stor-stor konsekvens	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Måttligt värde	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Lågt värde	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Liten konsekvens	Positiv konsekvens

Överst: Vy från korsningen Njurundavägen med Solleftegatan mot nordväst

Nederst: Vy från från korsningen Nordingrågatan med Solleftegatan mot sydost

MILJÖ- KONSEKVENSER AV PLANFÖRSLAGET

Intressets värde	Effekt (beroende av omfattning och varaktighet)			
	Mycket negativ effekt	Måttligt negativ effekt	Liten negativ effekt	Positiv effekt
Högt värde	Mycket stor-stor konsekvens	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Måttligt värde	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Lågt värde	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Liten konsekvens	Positiv konsekvens

Planförslaget är illustrerat med ljusblå kvartersmark och mörkare blå huskroppar. Underlag: Andersson Arfwedson 2023

Här redovisas de frågeställningar och vypunkter som presenterades i avgränsnings-samrådet med Länsstyrelsen. De aktuella uttrycken för riksintresset finns med i presentationstexterna och i slutsatser.

Riksintressets planstruktur med trafikdifferentiering, placering av matargator, lokalgator, kollektivtrafik och gång och cykelvägar.

Området uppvisar värdebärande karaktärsdrag i form av en ursprunglig gatustruktur och zonindelning och planens tydliga anpassning till topografi och natur. Planförslagets tillkommande rad av byggnader invid Solleftegatans nordvästra sida medför att identifikationen av gatans betydelse som matargata förskjuts mot en identifikation liknande en bostadsgata. De föreslagna bostädernas placering invid gatan avviker även mot ett av planens strukturella värden med trafikdifferentiering.

Inom riksintresset finns ursprungliga exempel på gator med genomfartstrafik och med bostadsentréer vända mot gatan. Denna något oklara gräns mellan bostads- och matargata finns alltså även i den ursprungliga strukturen. Planförslagets effekt på riksintressets uttryck bedöms därför som liten negativ effekt.

Planförslagets konsekvens på sluttningens gröna innehåll och inramande verkan av kullens sida mot nordost blir stor. Ett av riksintressets uttryck innehåller just en beskrivning av den stora förekomsten av grönska och dess avdelande verkan mellan olika delar i planen.

Andelen kvarvarande träd och naturlig vegetation i sluttningen längs Långseleringen kommer därmed att reduceras men bevaras i orörda delar och i mellanrummen mellan byggnaderna. Påverkan på riksintressets uttryck blir i detta avseende mycket negativ effekt.

Planstrukturen i denna del är mycket tydlig där Solleftegatan markerar en gräns mellan zonen av flerfamiljshus och topografisk variation mot sydväst och zonen med småhus och flackare topografi mot nordost. Förslaget innebär därmed en komplettering av flerfamiljshus i zonen med liknande typ av bebyggelse vilket bedöms få en liten påverkan på planstrukturen. Dvs en liten effekt med avseende på identifikation och tillhörighet.

Skillnaden mellan planförslaget och den orörda gröna sluttningen medför ändå en påverkan på läsbarheten av den ursprungliga planens zonindelning. Här bedöms effekten som måttligt negativ.

SLUTSATS

Läsbarheten av gatustrukturen försvåras i och med planförslaget. Ursprungliga exempel på liknande situationer finns inom riksintresset vilket medför att effekten på riksintressets uttryck bedöms som liten negativ effekt.

Planförslagets konsekvens på det gröna innehållet samt naturmarkens avgränsande verkan är stor vilket ger en mycket stor effekt på riksintressets uttryck. Planförslagets påverkan på gränsen mellan ursprungliga zoner där grönska ersätts av byggnader

bedöms som måttligt stor effekt då förslagets byggnader förläggs på den sida gatan med liknande bebyggelse. Den sammanvägda konsekvensen på riksintressets innehåll bedöms bli måttligt stor.

Konsekvens

Måttlig-stor konsekvens

Intressets värde	Effekt (beroende av omfattning och varaktighet)			
	Mycket negativ effekt	Måttligt negativ effekt	Liten negativ effekt	Positiv effekt
Högt värde	Mycket stor konsekvens	Måttligt stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Måttligt värde	Måttligt stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Lågt värde	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Liten konsekvens	Positiv konsekvens

Parkstråkens relation till bebyggelsen, placering och utnyttjande

Planens gröna innehåll framhålls som ett väsentligt uttryck i riksintresset och parkstråken utgör den gröna stommen i planen och utgör en bärande och tydlig struktur. I parkstråken binds planens olika delar samman och länkas med de trafikdifferentierade gång- och cykelvägarna mot centrumdelarna i Vällingby och Råcksta. Parkstråken är mestadels belägna i låglänt terräng med planterade delar och med naturmarken anslutande när de mer kuperade delarna i området möts. Här finns även utlöpare med naturmark som följer terrängen och topografin. Bebyggelsen inordnar sig i terrängen med olika byggnadstyper beroende på terrängens beskaffenhet

I planområdets närhet finns två parkstråk där det mot sydväst och invid Långseleringen utgör den mer närbelägna och som relaterar till planens innehåll. Parkstråket beläget i småhusområdet mot nordost är förvisso närbeläget men tillhör en annan zon och har mindre naturmarksinnehåll och är därför av mindre betydelse.

Den krans av naturmark som omger Långseleringens kulle utgör en utlöpare från det betydelsefulla parkstråket mot sydväst. Planförslagets byggnader påverkar en mindre del av den utlöpare från parkstråket och placerar sig i ett läge som är av mindre betydelse för upplevelsen av det centrala parkstråket. Planförslagets effekt på planens gröna innehåll med avseende på de centrala parkstråken och dess utlöpare bedöms som liten.

Röda dubbelriktade pilar anger parkstråk med gång och cykelvägar som utgör centrala inslag i stadsplanen. Från dessa leder utlöpare med grönt innehåll som markeras med röd streckad pil.

SLUTSATS

Parkstråken och de tillhörande utlöparna har högt kulturmiljövärde. Planförslagets effekt på det centrala parkstråket och dess utlöpare är liten.

En sammanvägd måttlig konsekvens på riksintressets innehåll bedöms föreligga.

Konsekvens

Måttlig konsekvens

Intressets värde	Effekt (beroende av omfattning och varaktighet)			
	Mycket negativ effekt	Måttligt negativ effekt	Liten negativ effekt	Positiv effekt
Högt värde	Mycket stor-stor konsekvens	Måttligt-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Måttligt värde	Måttligt-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Lågt värde	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Liten konsekvens	Positiv konsekvens

Hustypernas utbredning, lamellhus, radhus och småhus

Längst Solleftegatan sydvästra sida så förekommer övervägande lamellhusbebyggelse där husavsnitten är relativt lika långa och karaktären enhetlig, väl synlig och lätt avläsbar. Längs Solleftegatans nordöstra sida så finns istället övervägande radhus och småhus med en låg skala och med varierande långsidor och gavlar som vetter mot gatan. Radhuslängorna är också belägna bakom uppvuxna trädgårdspartier och är inte så framträdande i gatumiljön. Solleftegatan markerar här gränsen mellan olika zoner i riksintresset med olika bebyggelsekaraktärer och skalor.

Väl avskilt och på höjden ligger Långsele- ringens radhus med huskropparna nära gatan och med gatuavsnitt med längre tvåvånings huskroppar. Även om den befintliga variationen på byggnadstyperna inom området är relativt stor så är bebyggelsekategorierna väl samlade.

Förslaget innebär en komplettering av miljön med tre olika långa huskroppar, placerade på sydvästra sidan om Solleftegatan. Här är också den tillkommande gruppen byggnader väl samlad. Avläsbarheten av respektive befintlig bebyggelse typ bedöms inte påverkas av den föreslagna bebyggelsen.

De befintliga byggnadstyperna är utpekade i riksintresset och av högt värde. Förslaget bedöms ha en liten negativ effekt på miljön då de är grupperade och väl avläsbar i ett samlat vägavsnitt.

Illustration med Hus 3 synligt från Långsele- leringen

SLUTSATS

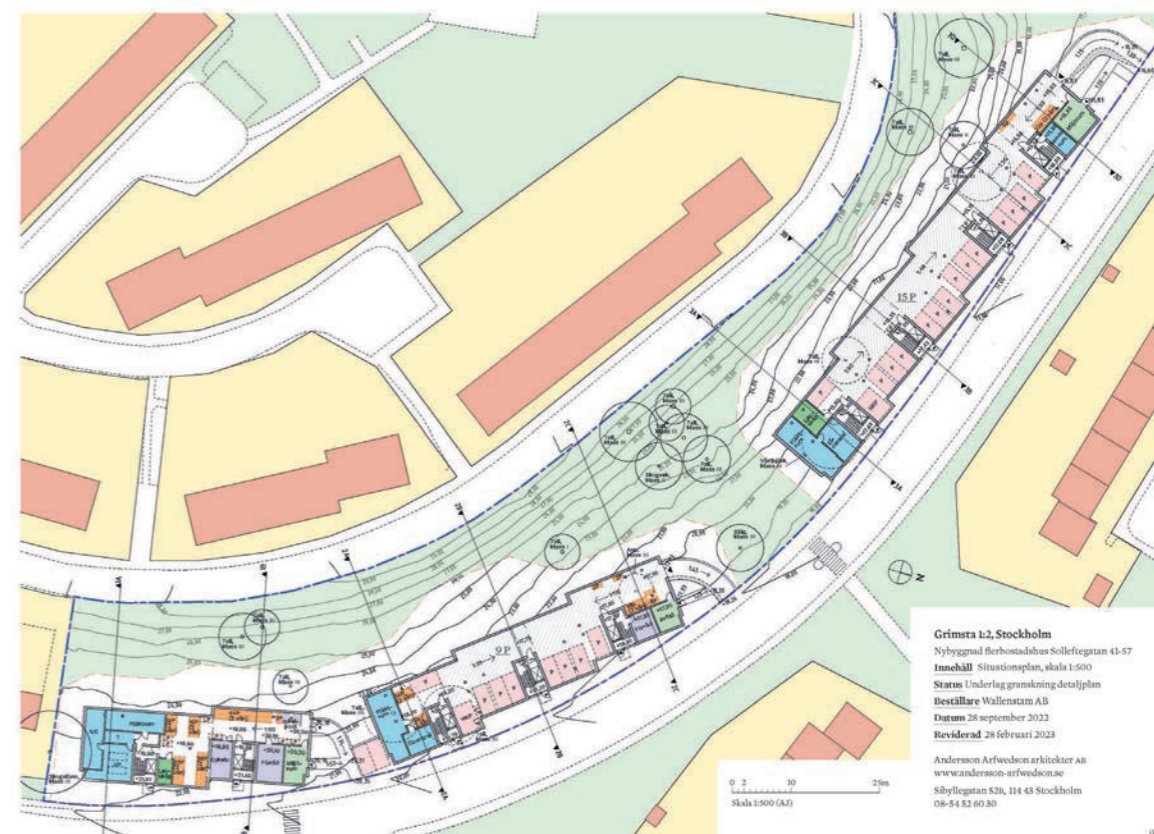
De befintliga hustyperna är väl synliga och tydligt avgränsade inom området. Förslagets tre huskroppar är placerade i en gräns mellan olika zoner och i anslutning till ursprungliga lamellhus i söder och norr. Detta medverkar till att mildra effekten av de kompletterande byggnadernas inverkan på miljön dvs en liten negativ effekt.

Sammantaget ger detta en måttlig konsekvens på kulturvärden.

Konsekvens

Måttlig konsekvens

Planförslagets tre huskroppar. Ill: Andersson Arfwedson arkitekter

Intressets värde	Effekt (beroende av omfattning och varaktighet)			
	Mycket negativ effekt	Måttligt negativ effekt	Liten negativ effekt	Positiv effekt
Högt värde	Mycket stor-stor konsekvens	Måttligt-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Måttligt värde	Måttligt-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Lågt värde	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Liten konsekvens	Positiv konsekvens

Hustypernas placering i landskapet, topografins utnyttjande

De befintliga hustypernas placering i landskapet följer stadsplanens tankegångar på utnyttjande av topografins förutsättningar och placeringarna är av högt värde för riksintressets innehåll. Generellt är det låga husprofilerna med inbördes formerad placering på låglänta/flacka delar av landskapet. På Långseleringens bergskrön är husen orienterade till gatan och har en låg profil med två bostadsvåningar och en souterrängvåning. Vid bergsformationer och höjdskillnader följer huskropparna terrängen.

På nordöstra sidan Solleftegatan följer låga radhus en sänka i landskapet och småhus ligger grupperade på plattare ytor, också de med två våningars höjd.

Förslagets huskroppar är placerade längs med höjden och följer topografins förutsättningar vilket stämmer väl med planens ursprungliga tankegångar. Den avvikande aspekten av förslaget som skapar en effekt på planens innehåll är de tillkommande byggnadernas höjd. Förslagets fyra våningar medför en skalmässig förändring, trots den branta sluttningen.

Placeringen i sluttningssläge medför viss bergsskärning, vilket är ett främmande inslag i riksintresset. Detta nya inslag i miljön förekommer uteslutande i gårdsmiljön och upplevs inte vare sig från Solleftegatan eller från Långseleringen och bedöms medföra en liten effekt på kulturmiljön.

Sluttningens gröna innehåll reduceras och 8 av totalt 21st klassade träd försvinner. Naturvårdensinventeringen visar att 7 av de träd som försvinner har den lägsta klassen (3). Två nya träd invid hus 1 planteras på förgårdsmark. Kvartersmarken bakom husen bereds så att mötet med naturmarken sker på ett anpassat sätt för att gynna återväxt. Ett sammanhängande grönt stråk bevaras upp mot Långseleringen. Detta planmönster känns igen invid husen runt kullen mot söder. Det minskade antalet träd har en negativ effekt på en utpekad aspekt i riksintresset. Mer än hälften av de klassade träden sparas och ett grönt stråk bevaras vilket bidrar till en bedömning att effekten på kulturvärde blir måttligt.

Planmönstret förändras i och med att en ny byggnadstyp förs in i miljön. Den samlade gruppen av byggnader bedöms kunna vara avläsbar som en senare årsring. Här underlättar den begränsade visuella kopplingen mellan byggnaderna identifikationen. Planmönstret har ett högt värde och de nya byggnaderna medför en negativ effekt.

Den negativa effekten bedöms ändå som liten då det visuella sambandet mellan bebyggelsegrupperna är begränsat och lätt avläsbart som en ny årsring.

SLUTSATS

Placeringen i landskapet och utnyttjandet av topografien utgör en central del i stadsplanens innehåll. Placeringen av byggnaderna inordnar sig i detta mönster och effekten bedöms i detta avseende som liten. De nya byggnaderna ändrar landskapets profil och utgör tillskott som skalmässigt skiljer sig från de närliggande byggnaderna vilket ger en negativ påverkan. Mer än hälften av de klassade träden sparas och ett grönt stråk bevaras vilket bidrar till en bedömning att effekten på kulturvärde blir måttligt.

Konsekvens

Måttlig konsekvens

Planförslagets huskroppar är placerade nära gatan för att minimera påverkan på sluttningens gröna innehåll. 13st av 21st inventerade och klassade träd sparas och illustreras i planen med ringar och träd-kronor. Illustration Topia landskapsarkitekter

Intressets värde	Effekt (beroende av omfattning och varaktighet)			
	Mycket negativ effekt	Måttligt negativ effekt	Liten negativ effekt	Positiv effekt
Högt värde	Mycket stor-konsekvens	Måttligt stor-konsekvens	Måttlig-konsekvens	Positiv-konsekvens
Måttligt värde	Måttligt stor-konsekvens	Måttlig-konsekvens	Liten-måttlig-konsekvens	Positiv-konsekvens
Lågt värde	Måttlig-konsekvens	Liten-måttlig-konsekvens	Liten-konsekvens	Positiv-konsekvens

Hustypernas gestaltning och karaktäristik

De befintliga byggnadernas gestaltning är tidstypiskt återhållen med en låg förändringsgrad och med stort mått av tydlighet. Färgskalan är mild och användandet av puts, tegel och plåt är tidstypisk. Utsmyckningar är mycket sparsamt utnyttjat och koncentreras oftast till entréer. Hushöjderna är 3 våningar för lamellhusen och 2 för radhusen inom området. Tegelklädda sadeltak med svagt utkragande takfot är återkommande teman. Detta gäller generellt för byggnaderna inom undersökningsområdet vilket skapar en sammanhängande miljö som är känslig för tillägg. Dessa tidstypiska gestaltande egenskaper pekas ut i riksintressebeskrivningen vilket ger ett högt värde.

Planförslagets gestaltning följer huvuddragen i de befintliga lamellhusens gestaltande principer. Här avses gavlarnas proportioner och en enkelhet i fasadgestaltning. Byggnadshöjden, med fyra våningar, planform med förskjutna byggnadskroppar och med en större bredd avviker från de befintliga lamellhusen. Fasaderna föreslås vara putsade som ansluter till de som förekommer inom riksintresseområdet. Avvikande fasadmotiv sker i trapphuslägen och gavlarna har likheter med de befintliga lamellhusen med avseende på fönsterplacering och takform.

Trots många likheter mellan de befintliga lamellhusen och förslagets finns tydliga avvikelser och nytillskott inom riksintresseområdet ger en måttlig negativ effekt.

SLUTSATS

Gestaltningens betydelse för innehållet i riksintresset är stort och värdet därmed högt.

Tillägget inom riksintresseområdet medför en måttlig negativ effekt då anpassningen till de befintliga lamellhusen utförts med omsorg. Sammantaget bedöms förslaget medföra en måttligt stor konsekvens på riksintressets innehåll.

Konsekvens

Måttlig-stor konsekvens

Hus 11 L, fasad mot Solleftevagatan
Skala 1:200

Hus 11 L, fasad mot öster
Skala 1:200

0 2 4 6 8 10m
Skala 1:200 (A3)

Grimsta 1:2, Stockholm
Nybyggnad Berbestadhus Solleftevagatan 43:57
Innehåll: Planer, skala 1:200
Status: Underlag granskning detaljplan
Beställare: Wallentzen AB
Datum: 28 september 2022
Reviderad: 28 februari 2023
Andersson Arfwedson arkitektur AB
www.andersson-arfwedson.se
Sibylliegatan 52a, 114 43 Stockholm
08-54 62 60 30

Överst: Förslagets fasadillustration, hus 3

Nederst: Vy mot söder med gaveln på hus 3 synlig samt de befintliga lamellhusen till höger i bild.

Intressets värde	Effekt (beroende av omfattning och varaktighet)			
	Mycket negativ effekt	Måttligt negativ effekt	Liten negativ effekt	Positiv effekt
Högt värde	Mycket stor-stor konsekvens	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Måttligt värde	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Lågt värde	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Liten konsekvens	Positiv konsekvens

Beskrivning av påverkan från utvalda vypunkter

VY 1 - FRÅN NJURUNDAGATAN

Befintlig situation

Vypunkten är belägen öster om planområdet, längs Njurundagatan som sluttar neråt radhusområdet. Skogspartiet dominerar vyn och radhusen på Långseleringen skymtar bakom träden, sannolikt tydligare vid avlövad säsong.

Påverkan

Från denna vypunkt utgör flerfamiljshusen ett dominerande nytt inslag i miljön. Flerfamiljshusens volymer tonas delvis ner genom uppdelning av fasaderna med vissa indragna partier och balkonger.

Trädtopparna och den bakomliggande vegetationen är fortfarande avläsbar i miljön, i synnerhet i mellanrummen mellan byggnaderna.

Taken täcks av plåt vilket avviker mot omkringliggande traditionella tegeltäckta sadeltak men är i denna vy inte synlig.

Måttlig-stor konsekvens

Ovan: Befintlig situation.

Nedan: Vypunkten med föreslagen bebyggelse. Illustration Andersson Arfwedson arkitekter AB.

Intressets värde	Effekt (beroende av omfattning och varaktighet)			
	Mycket negativ effekt	Måttligt negativ effekt	Liten negativ effekt	Positiv effekt
Högt värde	Mycket stor konsekvens	Måttligt stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Måttligt värde	Måttlig stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Lågt värde	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Liten konsekvens	Positiv konsekvens

VY 2 - FRÅN GÅNGVÄG NORR OM SOLLEFTEGATAN

Befintlig situation

Vypunkten är belägen en bit ner på gångvägen norr om Solleftegatan ungefär vid planområdets och skogspartiets mitt. Härifrån uppfattas framför allt den gröna sluttningen där enstaka parkerade bilar syns. Bakom trädrindan kan radhusen på höjden endast skönjas, dessa framträder dock tydligt på vintern.

Påverkan

Från denna vypunkt utgör de nya flerfamiljshusen ett framträdande nytt inslag där framför allt gavelpartiet av hus II blir tydligt. En utglesning av skogspartiet ska-

par en starkare visuell koppling med Långseleringens radhus samtidigt som de skymms av den nya bebyggelsen.

De uppdelade volymerna och de sparade träden mellan husen ger här stor effekt och bebyggelsen faller väl in på platsen.

Måttlig konsekvens

Ovan: Befintlig situation.

Nedan: Vypunkten med föreslagen bebyggelse. Illustration Andersson Arfwedson arkitekter AB.

Intressets värde	Effekt (beroende av omfattning och varaktighet)			
	Mycket negativ effekt	Måttligt negativ effekt	Liten negativ effekt	Positiv effekt
Högt värde	Mycket stor-stor konsekvens	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Måttligt värde	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Lågt värde	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Liten konsekvens	Positiv konsekvens

VY 3 - FRÅN LÅNGSELERINGEN

Befintlig situation

Vypunkten är belägen på Långseleringen ovanför planområdet. Härifrån syns en del av långsidan på ett av radhusen och lite av dess förgårdsmark i anslutning till trottoaren. Till höger om gatan med bilparkering finns väl uppvuxna träd vid slutningens övre del.

Åtminstone sommartid finns inte särskilt mycket kontakt med gatan nedanför. Vintertid är detta förhållande naturligtvis annorlunda och utblickar från höjden är sannolikt möjliga.

Påverkan

Från denna vypunkt framträder de nya flerbildhusens gårdssida tydligt en bit ner i slutningen. Förhållandet mellan de befintliga och nya husen påverkas genom hur mycket av växtligheten som sparas. Ju mer som tas bort, desto mer samspel skapas dem emellan.

Förslagets hustoppar rör inte över de befintliga radhusen vilket gör att de från denna vy underordnar sig Långseleringens hus.

Måttlig konsekvens

Ovan: Befintlig situation.

Nedan: Vypunkten med föreslagen bebyggelse. Illustration Andersson Arfwedson arkitekter AB.

Intressets värde	Effekt (beroende av omfattning och varaktighet)			
	Mycket negativ effekt	Måttligt negativ effekt	Liten negativ effekt	Positiv effekt
Högt värde	Mycket stor konsekvens	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Måttligt värde	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Lågt värde	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Liten konsekvens	Positiv konsekvens

VY 4 - FRÅN SOLLEFTEGATANS NORRA DEL MED VY MOT SYDOST

Befintlig situation

Vyn avser ett läge från matargatans norra angöring till miljön. De ursprungliga lamellhusen och de låga radhusen i norr är tydligt avläsbara tillsammans med den centralt belägna naturmarken och den gröna kullen.

Påverkan

Här framträder den nya bebyggelsens gavel och höjd tillsammans med både de ursprungliga lamellhusen och de låga radhusen i norr. Det nya inslaget i miljön är framträdande men utgör inte något hinder i avläsningen av den ursprungliga bebyggelsestrukturen.

Påverkan på miljön bedöms som måttligt-stor då det gröna innehållet i miljön har påtagligt minskat.

Måttlig-stor konsekvens

Ovan: Befintlig situation.

Intressets värde	Effekt (beroende av omfattning och varaktighet)			
	Mycket negativ effekt	Måttligt negativ effekt	Liten negativ effekt	Positiv effekt
Högt värde	Mycket stor-konsekvens	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Måttligt värde	Måttlig-stor konsekvens	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Positiv konsekvens
Lågt värde	Måttlig konsekvens	Liten-måttlig konsekvens	Liten konsekvens	Positiv konsekvens

VY 5 - FRÅN SOLLEFTEGATANS SÖDRA DEL INVID KORSNINGEN TILL AVFART LÅNGSELERINGEN, VY MOT NORDVÄST

Befintlig situation

Vyn avser ett läge från matargatans södra angöring till miljön och de befintliga, låga parkeringsgaragen framträder tydligt i förgrunden mot den gröna bakgrunden.

Påverkan

Här framträder den nya bebyggelsen tillsammans med de befintliga garagen på ett påtagligt sätt. Den nya bebyggelsens närhet

till gatan är här tydlig och skillnaden i det gröna innehållet är stort.

Måttlig-stor konsekvens

Ovan: Befintlig situation.

Nedan: Vypunkten med föreslagen bebyggelse. Illustration Andersson Arfwedson arkitekter AB.

SAMLAD BEDÖMNING

Miljöaspekten - kulturmiljö

Som ett resultat av den uppdaterade riksintressebeskrivningen har i princip alla bostadsmiljöer och zoner inom riksintresset ett högt värde. Detta medför att alla tillägg och kompletteringar också kategoriseras i en värdeskala som innebär som lägst måttlig konsekvens och som högst Mycket stor - stor konsekvens. Den samlade bedömningen är att planförslaget har i lika delar måttligt-stor konsekvens som måttlig konsekvens på riksintressets innehåll.

Planförslaget försvårar läsbarheten och i viss mån tydligheten av den ursprungliga planstrukturen. Riksintresset uppvisar dock en rik variation av ursprungliga lösningar av placering av bostadsbebyggelse där det förekommer entréer och utfarter även mot matargator. Konsekvensen av planförslaget bedöms därför som måttligt-stor.

Förslagets placering i en skogsbevuxen sluttning medför att planens gröna innehåll minskar. Naturmarkens betydelse för planstrukturen i just detta läge utgör därför en kärnfråga. I den ursprungliga planstrukturen ligger ett stort fokus på parkstråken och dess utlöpare där bebyggelse och naturmark samsas och är miljöskapande. I detta fall har den branta nordostsluttningens växtinnehåll en avskiljande funktion mellan zoner men saknar kanske andra miljöskapande egenskaper som i högre grad hör samman med planens ursprungliga idé. En minskning av detta gröna innehåll har därför bedömts med en måttlig konsekvens för kulturvärde och riksintresset.

Planförslagets tre huskroppar är placerade i ett sluttningsläge som utnyttjar de topografiska förutsättningarna inom riksintresset. Förslagets flerfamiljsbyggnader är även placerad inom den zon med likartad sort vilket sammantaget ger en bedömning med måttlig konsekvens för kulturvärde.

Planförslagets, i jämförelse, högre höjd och tjockare huskropp än de befintliga lamellhusen gör identifikationen av modernt tillskott tydlig. Gestaltning och färgskala har anpassats till platsen men har ändå kvar tydliga karaktärsdrag som anger byggnaderna som nya tillskott till miljön. Den tydliga avgränsningen bidrar till att bedömningen blir måttligt stor konsekvens på kulturvärde.

Kumulativa effekter

Förslaget utgör ett tillskott av bostäder tydligt beläget inom riksintressets bostadszon. ABC-stadens struktur och innehåll påverkas därför inte och ingen risk för kumulativa effekter bedöms föreligga.

Inom riksintresseområdet finns på samma sätt exempel på kompletterande bostadsbebyggelse från olika decennium. Dessa är spridda över riksintresseområdet och har vissa gemensamma drag. De kompletterande bostadsområdena finns grupperade längst matargator och i närheten av huvudleder och är lätt avläsbara. Planförslaget inordnar sig på samma sätt i denna struktur av kompletteringar.

PLANFÖRSLAGETS PÅVERKAN PÅ KULTURMILJÖN - SAMMANSTÄLLNING AV KONSEKVENSER ENLIGT AVGRÄSNINGSSAMRÅDETS PUNKTER

Riksintressets planstruktur med trafikdifferentiering, placering av matargator, lokalgator, kollektivtrafik och gång och cykelvägar.

Måttlig-stor konsekvens

Vypunkt 1

Måttlig-stor konsekvens

Parkstråkens relation till bebyggelsen, placering och utnyttjande

Måttlig konsekvens

Vypunkt 2

Måttlig konsekvens

Vypunkt 3

Måttlig konsekvens

Hustypernas utbredning, lamellhus, radhus och småhus

Måttlig konsekvens

Vypunkt 4

Måttlig-stor konsekvens

Hustypernas placering i landskapet, topografins utnyttjande

Måttlig konsekvens

Vypunkt 5

Låttlig-stor konsekvens

Hustypernas gestaltning och karaktäristik

Måttlig-stor konsekvens

Konsekvenser för riksintressets uttryck

SAMTLIGA UTTRYCK FÖR RIKSINTRESSET:

Gatu- och tomtstrukturen så som den byggdes ut under 1950-talet och in på 1960-talet, med trafikdifferentiering, zonindelning, grannskapsenheter och anpassning till topografi och natur.

Måttlig-stor konsekvens
Måttlig konsekvens

De utanför Vällingby centrum belägna zonerna med bostäder och arbetsplatser.

Måttlig konsekvens

Större parkytor koncentrerade till dalgångarna.

Ej relevant

De höga punkthusen, framförallt koncentrerade i närheten av tunnelbanestationerna och annars som solitärer.

Ej relevant

Parklekarna och plaskdammarna, skolorna, idrottsanläggningarna.

Ej relevant

Centrumdelen med låg bebyggelse, torg, gågator, affärer, service och gemensamma anläggningar.

Ej relevant

Områden med lägre flerbostadshus, så som lameller och punkthus, och radhus och småhusbebyggelse i avskiljbara grupper placerade längst ut i området.

Måttlig konsekvens

Arbetsplatserna för småindustri och handel längs Jämtlandsgatan.

Ej relevant

Vällingby torgs öppna yta och form samt anslutande trappor.

Ej relevant

Den enhetliga skalan i varje bebyggelsegrupp.

Måttlig konsekvens

Vattenfalls stora, före detta, kontorskomplex i Räcksta, med Räcksta gård som en integrerad del

Ej relevant

De individuellt utformade byggnadernas framträdande roll vid torget, såsom kyrkan, kulturhuset

Ej relevant

Den tidstypiska utformningen av fasader, portar, tak och fönster. De arkitektoniska detaljernas färg, material, ytskiktsskikt, dimensioner och skala.

Måttlig-stor konsekvens
Måttlig konsekvens

Trappan och biografen Fontänen.

Ej relevant

Centrumområdets trädplanteringar, markbehandling och murar samt 1950-talets ljusreklam.

Ej relevant

Den stora förekomsten av grönska, grönytor och topografiska nivåskillnader som ramar in och separerar olika delar från varandra.

Måttlig-stor konsekvens
Måttlig konsekvens

Kontrollfrågor enligt riksantikvarieämbetets "Handbok"

Vad försvinner och vad tillkommer?

En skogsbevuxen norrsluttning mellan matargatan Solleftegatan och lokalgatan Långseleringen påverkas i och med uppförandet av tre långsträckta huskroppar med underliggande källare.

Ett mellanrum i planen bestående av höga träd och tät buskvegetation försvinner.

Tre lamellhusbyggnader med fyra bostadsvåningar tillkommer.

Är påverkan visuell eller funktionell?

Förslagets påverkan är i huvudsak visuellt men även av viss funktionell art. Naturmarken med trädridån i den branta sluttningen fungerar avskärmande mellan bebyggelseområden. Marken kan även beträdas som otuktad naturmark men av mindre värde.

De föreslagna byggnaderna är förlagda enkelsidigt längs en matargata och påverkar siktlinjer och samband mot en zon av miljön som har befintlig bebyggelse av liknande typ, lamellhus, och har karaktären av samlad bebyggelse.

Den andra sidan om Solleftegatan har lägre bebyggelse som är mera spridd och av mindre skala. Siktlinjer och samband påverkas av den nya bebyggelsen men bedöms vara identifierbar och inte påverkar läsbarheten i respektive zon.

Är påverkan direkt eller indirekt?

Påverkan är direkt genom att ett skogsparti minskar i omfattning och tre nya byggnadskroppar tillkommer.

Är påverkan tillfällig eller bestående?

Påverkan är bestående.

Vilka egenskaper påverkas?

De inramande och separerande egenskaperna som träden och den täta buskvegetationen i sluttningen har påverkas.

De tillkommande byggnaderna medför att denna del av Solleftegatan inte upplevs som ursprunglig och autentisk från 1950-talet.

En matargatan förses med bebyggelse med angöringar och entréer vilket avviker från en av den ursprungliga stadsplanens grammatik. Även om det förekommer ursprungliga avvikelser från grundstrukturen i andra delar av riksintresset påverkas här en aspekt av planens tydlighet och läsbarhet.

Hur påverkas miljöns värde?

Miljöns värde försvagas med avseende på den ursprungliga planens tydlighet och läsbarhet. Sambandet matargata, bostadsentréer och trafikdifferentieringen i Räcksta försvagas.

Planens gröna innehåll reduceras vilket försvagar variationen, inramningen och separeringen av olika områden i planen.

Bedömningen i denna konsekvensanalys är att vissa av riksintressets uttryck påverkas vilket medför att områdets värde försvagas.
Illustration: RAÄ handbok 2014

	Förändring						
Områdets värden kommer att	förädlas	förökas	förstärkas	förbli oförändrade	försvagas	förvanskas	försvinna
Innebörd	förbättring			neutral påverkan	skada	påtaglig skada	
Förhållnings-sätt	Inspirera - stärka Berika			Hänsyn Bruka varsamt	Hindra - lindra Minimera skadan	Ej tillåtligt Undvika skadan	

MÅLUPPFYLLELSE

Avstämning mot de nationella miljömålen - God bebyggd miljö

Nedan presenteras en översiktlig bedömning av hur planförslaget bidrar till uppfyllelse av de nationella miljökvalitetsmål med avseende på målet ”God bebyggd miljö”. Det finns tio preciseringar av vad som betraktas som ”God bebyggd miljö” och inom ramen för MKB-kulturmiljö ges enbart svar på preciseringen ”Kulturvärden i bebyggd miljö”.

Definitionen lyder: *Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas.*

MÅLUPPFYLLELSE I PLANFÖRSLAGET

Ett skogsparti med avskiljande egenskaper försvinner och ersätts av tre bostadsbyggnader vilket medför en påverkan på miljön. Läsbarheten av den ursprungliga planstrukturen kommer att påverkas med avseende på skogspartiets roll i stadsplanestrukturen. Den ursprungliga bebyggelsemiljön i bostadszonen bevaras men kompletteras. Bebyggelsemiljön används och utvecklas vilket utgör att två av tre miljömål uppfylls.

Indikatorer för dess uppföljning finns att tillgå på Miljömålsportalen, www.miljomal.se.

Avstämning mot kommunala planunderlag

ÖVERSIKTSPLANENS ANVISNINGAR

Här sägs att Vällingby-Räcksta har en klart avläsbar struktur med bebyggelse i tydligt definierade grupper med enhetlig karaktär. Man hänvisar också till Riksantikvarieämbetets handbok gällande riksintresseområden som poängterar att ett område som kännetecknas av en helhet från en och samma tidsperiod är mer känslig för förändring än ett område som ger uttryck för en process och förändras över tid. Det anses därför extra viktigt i Vällingby-Räcksta att klara balansgången mellan bevarande och utveckling genom ett medvetet förhållningssätt.

Det gäller att anpassa kompletteringsbebyggelsen så att den till volym, placering och uttryck inte bryter strukturen med de enhetliga bebyggelsegrupperna. Nya tillägg i stadsdelen ska ha samma höga kvalitet på utformningen som ursprungsbebyggelsen. Observera att ovanstående text är formulerad med utgångspunkt från den tidigare riksintressebeskrivningen.

Bedömning av planförslaget

Planförslaget är väl avgränsat men medför en förändring av planstrukturen vilket påverkar läsbarheten av den ursprungliga planens innehåll.

Planförslaget inordnar sig i en kategori av andra kompletteringar vad gäller närhet till matargator och gruppering. En avvikelse vad gäller större volym och modernt uttryck i jämförelse med befintlig bebyggelse utgör påverkan på miljön. Den arkitektoniska kvaliteten bedöms som hög.

STOCKHOLMS BYGGNADSORDNING

Vägledning tunnelbanestad

Utveckla tunnelbanestäderna med utgångspunkt ur de centrala parkstråken, de gestaltningsmässigt sammanhållna husgrupperna som utgörs av höga punkthus kring centrum, flerfamiljshus i tre till fyra våningar och områden av småhus i stadsdelarnas utkanter.

- Förslaget utvecklar tunnelbanestaden och kompletterar med flerfamiljshus i tre till fyra våningar

Beakta punkthusens skulpturala verkan i stadslandskapet.

- Ej relevant för detta förslag

Utforma nya byggnader inom befintlig struktur utifrån en samtida tolkning av platsens förutsättningar och närliggande bebyggelse.

- Förslaget stämmer mycket väl överens med denna punkt.

Utforma grupper av nya hus utifrån en sammanhållen gestaltningsidé.

- Förslaget stämmer mycket väl överens med denna punkt.

Utforma kompletteringsbebyggelse i anslutning till tunnelbanestäderna utifrån ett helhetsperspektiv. Beakta närliggande bebyggelse.

- Förslaget stämmer mycket väl överens med denna punkt.

Utveckla lokala centrum och centrala stråk genom att komplettera med ny bebyggelse, verksamhetslokaler och arbetsplatser där så är möjligt.

- Förslaget utvecklar ett centralt stråk med ny bebyggelse och större underlag, i synnerhet för Räcksta centrum.

Ta tillvara befintliga lokaler för handel, verksamheter och kultur. Undvik omvandling av lokaler till bostäder.

- Ej relevant för detta förslag

Ta tillvara och utveckla den gröna karaktären med förgårdsmark i gaturummet och de centrala parkstråkens samband med omgivande grönstruktur som skapar ett nätverk av gröna promenader.

- Förslaget har gröna förgårdar i gaturummet och inkräktar inte på grönstruktur som skapar gröna promenader.

Undvik parkeringsytor på förgårdsmark och bostadsgårdar.

- Förslaget innehåller endast två parkeringsplatser för bilpool mot gatan

Utgå från de ursprungliga husens volym, proportioner och takformer vid ombyggnader och reoveringar. Ta tillvara eller återskapa karaktärsskapande material, kulörer, byggnadsdelar och detaljer i så stor utsträckning som möjligt.

- Ej relevant för detta förslag

Förändra sammanhållna grupper av småhus med hänsyn till helheten i gestaltning och utformning.

- Förslaget berör inte småhus, och innebär ingen förändring.

FÖRSLAG PÅ UPPFÖLJNING OCH ÅTGÄRDER

Fortsatt arbete

LAGSTIFTNING

I miljöbalken finns krav på att miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla en redogörelse för ”de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför” (6 kap. 12 § punkt 9, miljöbalken).

UPPFÖLJNING

Uppföljningen har stor betydelse för om syftet med miljöbedömningen och det långsiktiga målet om en hållbar utveckling ska kunna nås. Uppföljningen bidrar också till en ökad kunskap och på sikt till ett bättre och mer effektivt miljöbedömningsarbete.

Lämpligen integreras uppföljningen av planen i uppföljnings- och övervakningsprogram i samband med lagstadgade lov- och tillståndsprövningar samt anmälning av anmälningspliktiga åtgärder.

För kulturmiljön är det ovanstående momentet om uppföljning kopplat till gällande Översiktsplan och anvisningarna i Stockholms Byggnadsordning.

SKADEMILDRANDE ÅTGÄRDER

Åtgärder att beakta i den fortsatta planeringen har belysts i konsekvensanalyserna ovan. Sammanfattningsvis berör detta den tillkommande bebyggelsens effekt på den befintliga naturmarken, utformningen i förhållande till utbredning och volym.

Mer specifikt avses följande punkter som väsentliga att studera vidare:

- Antalet föreslagna byggnadsenheter
- Storleken och skalan på byggnaderna

REFERENSER

Arkiv

Bygg- och plantjänsten, Stockholms stad

Digitala Stadsmuseet

Källor och litteratur

TRYCKTA KÄLLOR

Alla tiders Stockholm, Riksintressen för kulturmiljövården, Stockholmsmonografier nr 246, Stockholm 2014

Byggmästaren 1956, Sven Markelius, Vällingby stadsplan

Stockholm utanför tullarna - nittiosju stadsdelar i ytterstaden, Monografier utgivna av Stockholms stad nr 166, Värnamo 2003

Stockholms byggnadsordning, Stockholms stad 2020

Svensson, Roland, Stockholm före miljonprogrammet. Flygbilder från tjugo års bygande 1945-65, Stockholm 2005

OTRYCKTA KÄLLOR

Förslag och illustrationer för ny bebyggelse, Andersson Arfwedson arkitekter AB

Grimsta 1:2, Start -PM, Stockholms stad 2021

Kulturmiljöutredning Grimsta 1:2 Solleftegatan, 2021-10-13, Reichmann antikvarier

Rapport från Riksantikvarieämbetet. Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken ”Handbok” 2014-06-23

Revidering av åtta områden av riksintresse för kulturmiljövården inom Stockholms län, RAÄ 2022-09-27, Dnr RAÄ-2022-1742

Råcksta kulturmiljöanalys 2018-05-04, Reichmann Antikvarier AB

Samrådsredogörelse 2022-05-19

Start - PM 2020-05-14

Internet

Google - maps

Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister

Svenska bostäders hemsida - historik